

**FACULTAT DE TRADUCCIÓ I
D'INTERPRETACIÓ**

GRAU DE TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

TREBALL DE FI DE GRAU

CURS 2024-2025

**Un encàrrec de traducció:
els referents culturals del català a l'anglès.**

AUTOR

LAIA PONTONES OLIVERA

TUTOR

LARA ESTANY FREIRE

Dades del Treball de Final de Grau

Títol: Un encàrrec de traducció: els referents culturals del català a l'anglès.

- Un encargo de traducción: los referentes culturales del catalán al inglés.
- A translation brief: cultural references from Catalan to English.

Autora: Laia Pontones Olivera.

Tutora: Lara Estany Freire.

Centre: Facultat de Traducció i d'Interpretació, Universitat Autònoma de Barcelona.

Estudis: Grau de Traducció i Interpretació.

Curs acadèmic: 2024 – 2025.

Paraules clau

Català: Traducció cultural, referents culturals, estratègies de traducció, anàlisi traductològica, cultura popular catalana.

Castellà: Traducción cultural, referentes culturales, estrategias de traducción, análisis traductológico, cultura popular catalana.

Anglès: Cultural translation, cultural references, translation strategies, translation analysis, Catalan popular culture.

Resum/Resumen/Abstract

La cultura popular està present a tot arreu; als carrers, a les festes majors de barris i ciutats i als llibres. Aquest treball té com a objectiu fer una proposta de traducció a l'anglès dels capítols «La festa moderna: 1903-1935 (I)» i «La festa moderna: 1903-1935 (II)» del llibre *425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*, escrit per Xavier Cordoní, fent incís en la traducció dels referents culturals a la llengua meta, l'anglès. A fi de portar-ho a terme, hem fet una recerca exhaustiva de la traducció cultural i dels referents culturals, a banda d'investigar l'ús de la traducció de la cultura popular catalana. Hem estudiat l'obra, l'autor i el tema per després poder fer una proposta de traducció i una anàlisi dels referents culturals amb la traducció escollida. Per tal de completar la recerca, hem fet entrevistes a diverses persones de l'àmbit cultural a Barcelona.

La cultura popular está presente en todas partes; en las calles, en las fiestas mayores de los barrios y las ciudades y en los libros. Este trabajo tiene como objetivo proponer una traducción al inglés de los capítulos «La fiesta moderna: 1903-1935 (I)» y «La fiesta moderna: 1903-1935 (II)» del libro *425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova* (425 años de las Fiestas de San Roque en Barcelona. De voto de ciudad a fiesta popular de la plaza Nova), escrito por Xavier Cordoní, haciendo hincapié en la traducción de los referentes culturales a la lengua meta, el inglés. Para ello, se ha llevado a cabo una investigación exhaustiva sobre la traducción cultural y los propios referentes culturales, además de estudiar el uso de la traducción de la cultura popular catalana. Se ha trabajado la obra, el autor y la temática para, posteriormente, poder presentar una propuesta de traducción junto con un análisis de los referentes culturales y la traducción escogida. A fin de completar la investigación, hemos hecho entrevistas a diversas personas del ámbito cultural en Barcelona.

Popular culture is everywhere: in the streets, at local and city festivals and in books. This dissertation aims to propose an English translation of «The Modern Festival: 1903-1935 (I)» and «The Modern Festival: 1903-1935 (II)» from the book *425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova* (425 Years of the Saint Roch's Festival in Barcelona: From City Vow to Popular Festival in Plaça Nova) written by Xavier Cordoní, with a particular focus on the translation of the cultural references into the target language which is English. To achieve this, we have carried out an in-depth study of cultural translation and cultural references, alongside research into the translation of Catalan popular culture. The book, its author and the subject have been researched in order to make the translation, which is accompanied by an analysis of the cultural references and the chosen translations for each of them. To complete the research, we interviewed some experts from Barcelona's cultural sector.

That's just what translation is, I think. That's all speaking is. Listening to the other and trying to see past your own biases to glimpse what they're trying to say. Showing yourself to the world, and hoping someone else understands.

Babel, R.F. Kuang.

INDEX

1. INTRODUCCIÓ	6
1.1. Motivació	6
1.2. Objectius i hipòtesis	6
1.3. Estructura i metodologia del treball	8
2. L'ENCÀRREC	11
3. CONTEXT TEÒRIC	13
3.1. La traducció cultural	13
3.2. La cultura popular i tradicional catalana i la traducció.....	16
3.3. L'obra: Les festes de Sant Roc	17
3.4. L'autor: Xavier Cordoní i la seva influència en la cultura popular catalana	19
4. ANÀLISI I COMENTARI DEL TEXT ORIGINAL I LA PROPOSTA DE TRADUCCIÓ	
21	
4.1. La festa moderna: 1903-1935 (I)	21
4.2. La festa moderna: 1936-1950 (II)	34
5. PROPOSTA FINAL DE TRADUCCIÓ.....	41
6. CONCLUSIONS.....	54
7. BIBLIOGRAFIA	58
8. ANNEXOS	61
8.1. Text original.....	61
8.2. Entrevistes.....	72
8.2.1. Joan M. Camps – ICUB	73
8.2.2. Abel Plana – President de la Coordinadora de Colles Geganteres de Barcelona	
78	
8.2.3. Montserrat Garrich – Escriptora i arxivista	85
8.2.4. Nico Alonso – Escriptor i ICUB.....	88
8.2.5. Bernat Roman - Membre de l'Associació de Festes de la Plaça Nova.....	91

1. INTRODUCCIÓ

1.1. MOTIVACIÓ

Des de ben petita he estat la nena que corria darrere dels gegants, la que feia esbart i bastons i participava en la festa major del meu barri i a les festes majors de Barcelona, la Mercè i Santa Eulàlia. Quan tenia tres anys el meu vestit preferit era el de l'esbart, amb les faldilles, la reixeta i les espadenyes, de punta blanca per a les noies i de vetes per als nois. El 2014, però, va ser un any clau, un any que m'ha portat fins on soc ara. Aquell any el meu pare va aconseguir que, com a regal de sant, portés la gegantona Laia de Barcelona, una gegantona que només surt per les Festes de Santa Eulàlia i que, d'ençà que tinc memòria, ha estat la meva preferida. A partir d'aquella Santa Eulàlia vaig començar a formar part, jo i tota la família en realitat, de l'Associació de Festes de la Plaça Nova. Onze anys més tard ho continuo sent.

Com algú que ha crescut envoltada de la cultura popular catalana, ja fos l'esbart, els castells o els gegants, entre molts altres, sempre he portat al cor la idea de fer conèixer la meva estima cap a aquest àmbit a la gent, ja sigui la que tinc al voltant, o aquella que no conec en persona. És per això que quan em vaig començar a plantejar els possibles temes del treball de fi de grau, el que brillava per sobre dels altres era una traducció que tingués relació amb aquest àmbit. I quin era el millor llibre per traduir? Doncs un que parla sobre les festes de la meua pròpia entitat.

En definitiva, en aquest treball no només hi ha una feina de traducció teoricopràctica sinó també un somni, un desig de tots aquells que participem en la cultura popular dels nostres barris, pobles o ciutats i que volem fer arribar la nostra visió del que és la cultura popular catalana arreu del món.

1.2. OBJECTIUS I HIPÒTESIS

Aquest Treball de Final de Grau té com a objectiu principal la traducció d'una part del llibre d'història i cultura popular catalana: *425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*, escrit per Xavier Cordoní. Un llibre escrit en llengua catalana, que en el moment de l'inici d'aquest treball no ha estat mai traduït ni al castellà ni a l'anglès.

A fi d'assolir una traducció de qualitat mantenint els referents culturals ens hem proposat els objectius següents:

1. Preservar el valor cultural del text original: En ser un llibre amb una temàtica cultural, és primordial preservar el valor cultural del text original i no perdre els referents culturals ni els símbols en el procés de traducció. Aquest fet implicarà fer una recerca i reflexió sobre com es poden traduir aquests termes propis de la cultura popular catalana a l'anglès.
2. Analitzar i portar a terme una documentació lingüística d'estratègies: la traducció pràctica del text requereix una investigació i aplicació de diverses estratègies de traducció. Perquè la majoria de termes utilitzats durant el text original no tindran un equivalent a l'anglès i, com s'ha esmentat abans, és molt important mantenir els referents culturals i traduir el text de manera adequada.
3. Divulgar la cultura popular catalana: Amb aquesta traducció, la finalitat és que el lector anglòfon pugui apreciar i aprendre l'essència d'una petita part de la cultura popular catalana, i que sigui accessible per a un lector internacional.

Quant a les hipòtesis, atès que la terminologia del llibre és molt concreta, lligada a la cultura popular d'una regió, es preveu que trobarem moltes dificultats per emprar equivalències en la llengua anglesa. Això comportarà prendre unes decisions que afectaran el format de la traducció. Podem dividir les hipòtesis en els punts següents:

1. Dur a terme la traducció inversa del català a l'anglès serà molt difícil. Les traduccions inverses són més complicades per la dificultat afegida de no conèixer tots els aspectes que comprèn la llengua estrangera.
2. Conèixer el món de la cultura popular catalana i l'àmbit específic de les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova facilitarà la traducció i la recerca d'informació sobre llurs característiques i estructura, a més de poder comptar amb ajuda externa, tant del propi autor del llibre com d'altres persones involucrades en aquest entorn.
3. Serà necessària la recerca de textos paral·lels originals en llengua anglesa per comparar com s'expliquen les característiques culturals i quina és la millor manera d'explicar la cultura popular catalana a una persona estrangera anglosaxona.
4. La qüestió de la traducció de les cites serà un dels punts més complicats d'aquest treball i, en conseqüència, de la traducció. Serà difícil trobar informació exacta amb una resposta ja formulada i, en el cas específic d'aquesta traducció, s'haurà de consultar a l'autor i a l'equip de treball la raó per la qual s'ha decidit deixar algunes de les cites del llibre en l'idioma original, com per exemple el francès o el castellà.

1.3. ESTRUCTURA I METODOLOGIA DEL TREBALL

En el present treball ens dedicarem a elaborar una proposta de traducció anglesa del llibre 4 1/4, *425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*, utilitzant concretament l'anglès britànic, i a redactar una anàlisi dels referents culturals i la traducció que proposarem.

Al segon apartat, «Encàrrec», presentarem la petició formal de la traducció amb una fitxa per facilitar l'entesa i que no només conté les dades del llibre i els objectius de la traducció, sinó també dades que necessitaríem en el cas de fer una factura per a aquesta traducció. Hem triat treballar els dos capítols que relaten els inicis de la festa moderna perquè són clau en la visió actual i la manera en què se celebren les festes avui dia. A més, contenen una gran varietat de terminologia.

Al tercer apartat, «Context teòric», establirem les bases del treball, i contindrà la recerca de teories i debats, entre altres, en diversos subapartats. En el primer presentarem un breu escrit en el qual explicarem la teoria de la traducció, incidint en la traducció de referents culturals amb diferents mencions de teories, problemes i solucions que s'han anat publicant al llarg del temps. En segon lloc, podreu llegir breument sobre la traducció i la cultura popular catalana amb exemples reals i actuals. Finalment i per concloure aquest apartat teòric, ens aproximarem a l'obra a traduir amb un breu resum de les Festes de Sant Roc i la trajectòria de l'autor, Xavier Cordoní. Aquest resum de l'obra i de les festes té la finalitat de donar un context al lector del perquè de la celebració i les seves arrels lligades amb la ciutat de Barcelona.

Al quart apartat, «Anàlisi i comentari del text original i la proposta de traducció», hi haurà dues taules, una per cada capítol traduït, on presentarem una tria dels referents culturals o termes del text original (TO) i la nostra proposta de traducció o text meta (TM). No només això, sinó que també explicarem la tècnica emprada per fer la traducció —amplificació, omissió o equivalent encunyat, entre altres— les decisions lingüístiques i estilístiques —ús de cursiva o rodona, informació entre comes, etc.—, els reptes i resolució de la traducció i, en algun cas específic, una breu definició del terme. Per traduir aquests fragments meta ens basarem en la teoria de la traducció cultural —pel que fa a les tècniques ens servirem de la proposta d'Amparo Hurtado Albir (2001)— que s'haurà esmentat en apartats anteriors i la recerca de la terminologia per confirmar si n'hi ha alguna en ús en la llengua anglesa, o si existeix algun criteri de traducció específic que ens guiï cap al resultat.

A continuació, al cinquè apartat, «Proposta de traducció», presentarem la nostra proposta de traducció dels dos capítols en anglès utilitzant els fragments TM que haurem explicat a l'apartat anterior.

Als «Annexos» inclourem el text original dels dos capítols traduïts i la transcripció de les entrevistes efectuades. Aquestes seran a persones involucrades a la cultura popular catalana, ja sigui en l'àmbit institucional (ICUB), la Coordinadora de Colles Geganteres de Barcelona, escriptors de l'àmbit de la cultura popular catalana i membres d'associacions. La seva finalitat serà complementar informació durant tots els apartats teòrics sobre la cultura popular del treball i la redacció de les conclusions.

AGRAÏMENTS

Als de casa; la mama, el papa, gràcies pel vostre suport incondicional, perquè sense vosaltres mai m'hauria endinsat en el món de la cultura popular que m'ha portat tant d'amor, amistat i rialles. Gràcies per haver-me acompanyat fins aquí, perquè sense vosaltres la foscor hauria tornat i ara el cel és més blau. A la Judit, perquè estic orgullosa de tu, de tot el que has aconseguit i de tot el que aconseguiràs; sempre ets i seràs la meva companya de vida, germaneta.

A la iaia que sempre fa que el dia sigui millor, al iaio perquè encara que ja no hi sigui sempre és al meu costat, a l'avi que m'ha ensenyat que amb esforç tot és possible, a la iaia que sempre m'ha cuidat i al Víctor per ser el millor tiet/padrí del món.

Als amics que m'ha portat la cultura, l'Ainara, en Bernat, en Xavier, en Joan, l'Anna i molts altres —perquè podria omplir més d'una pàgina amb els vostres noms— gràcies per compartir amb mi això que ens mou, que tant ens agrada. Gràcies per donar-me l'empenta que necessitava per començar i acabar aquest treball.

Als nens de la universitat, l'Íngrid, la Paula, en Genís i en Jordi. Perquè sense vosaltres aquesta carrera hauria estat molt més difícil, per moltes més hores al sol parlant de tot i de res i perquè els nostres futurs siguin brillants.

A la Mirs, perquè totes dues tindrem un futur digne de somnis.

A la meva tutora, Lara Estany Freire, gràcies per acompanyar-me en tot aquest procés, per creure en mi i per ensenyar-me que la traducció pot ser el futur. Perquè la nostra llengua és important i també ho és la nostra cultura.

A en Xavier Cordoní, gràcies per deixar-me traduir el teu llibre i per la teva feina per la cultura popular catalana, perquè tot el que has fet està present a les sortides de cada any. Gràcies per respondre tots els dubtes que tenia i per donar-me suport des del principi. També vull agrair a l'Associació de Festes de la Plaça Nova que em va acollir ara ja fa més d'una dècada i que m'ha fet viure experiències inoblidables. A la Montserrat Garrich, en Joan M. Camps, l'Abel Plana i en Nico Alonso, gràcies per accedir a fer les entrevistes i ajudar-me a acabar aquest treball.

I finalment, gràcies a mi. Gràcies per esforçar-te al màxim, per no rendir-te i per continuar sempre cap endavant. Perquè la vida dona moltes voltes i qui tria quin camí vol seguir ets tu.

Visca la cultura popular catalana!

2. L'ENCÀRREC

SOBRE EL TEXT ORIGINAL	
Títol del text	4 1/4, 425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova.
Autor/a	Xavier Cordoní
Tipus d'obra	Llibre d'història i cultura
Publicat a:	Ajuntament de Barcelona
SOBRE L'ENCÀRREC	
Client	Associació de Festes de la plaça Nova Plaça de les Beates 2 08003 Barcelona G58488487
Capítols a traduir	La festa moderna: 1903-1935 (I) La festa moderna: 1936-1950 (II)
Format	Llibre
Requisits especials/estratègia de traducció	Mantenir els referents culturals de la manera en la qual siguin millor representats Utilitzar un vocabulari adient per a un llibre de temàtica històrica Termes catalans i noms propis Destinatari: lector internacional

Aquest treball té com a base l'encàrrec de la traducció a l'anglès de dos capítols de l'obra *4 1/4, 425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*, concretament els capítols «La festa moderna: 1903-1935 (I)» i «La festa moderna: 1936-1950 (II)». Aquesta obra, escrita per Xavier Cordoní, president de l'Associació de Festes de la Plaça Nova, va ser publicada l'any 2014 per l'Ajuntament de Barcelona.

Actualment, la traducció a una altra llengua del text original en català és inèdita i, per aquesta raó, l'Associació de Festes de la Plaça Nova, amb seu a la plaça de les Beates, 2, Barcelona, encarrega una traducció dels capítols esmentats en anglès. La proposta de traducció definitiva s'utilitzarà per a exposicions, fullets, programes de les festes i altres projectes de l'Associació que requereixin fragments o la traducció en la seva totalitat dels capítols.

Es tracta d'una obra de temàtica històrica i cultural i això, com ja hem esmentat als objectius i les hipòtesis, afectarà les estratègies de traducció escollides per traduir el fragment TO.

L'obra original està en format llibre, però, per facilitar l'ús futur de la proposta de traducció per part de l'Associació, redactarem la traducció en un document editable (Word) i s'enviarà sense maquetar-la en format llibre. Així es podrà utilitzar per a qualsevol format que es necessiti en qualsevol dels projectes on es requereixi el text. Així i tot, el propòsit futur serà maquetar en format llibre.

L'encàrrec, en ser un text de l'àmbit cultural popular català, més específicament de les festes de Sant Roc, té uns criteris especials:

- 1) Mantenir els referents culturals per tal que quedin representats de la millor manera possible.
- 2) Utilitzar un vocabulari adient per a un llibre de temàtica històrica
- 3) Termes catalans i noms propis
- 4) Destinataris: lector internacional

Un cop redactat l'encàrrec, comencem a investigar, a fer recerca i a traduir.

3. CONTEXT TEÒRIC

3.1. LA TRADUCCIÓ CULTURAL

El concepte de «cultura» ha estat definit per diversos traductòlegs i antropòlegs, entre altres, al llarg del temps, però mai s'ha arribat a una conclusió amb relació a una definició perfecta del terme. Una de les primeres definicions va ser escrita per l'antropòleg anglès Edward B. Tylor (1871:1) «Culture...is that complex whole which includes knowledge, beliefs, arts, morals, law, customs and any other capabilities and habits acquired by man ¹as a member of society.». Quasi un segle més tard, els antropòlegs americans Alfred Louis Kroeber i Clyde Kluckhohn van publicar un llibre anomenat *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions* (1952) que contenia 164 definicions del terme «cultura», entre les quals hi havia redactada la seva pròpia definició:

Culture consists of patterns, explicit and implicit, of and for behaviour acquire and transmitted by symbols, constituting the distinctive achievements of human groups, including their embodiment in artifacts; the essential core of culture consists of traditional (i.e. historically derived and selected) ideas and especially their attached values; culture systems may, on the one hand, be considered as products of action, on the other, as conditional elements of future action.

(Kroeber i Kluckhohn 1952: 181)

Amb referència als traductòlegs també van anar sorgint diverses definicions del terme, sent unes definicions que s'adaptaven als estudis de la traducció, Vermeer, per exemple, inclou la seva definició a la teoria de *Skopos*, afirmant que la cultura és «the entire setting of norms and conventions an individual as a member of his society must know in order to be «like everybody» – or to be able to be different from everybody.» (1987:28). Per a Vermeer, la llengua està lligada a la cultura; la cultura pot canviar la llengua i viceversa (1989:222).

Tanmateix, Peter Newmark afirma al llibre *A Textbook of Translation* (1988:95) que la llengua no és un component ni una característica de la cultura i, defineix el terme cultura com «the way of life and its manifestations that are peculiar to a community that uses a particular language as its means of expression» (1988:94).

Un altre punt de vista és el de Nida: «differences between cultures may cause more severe complications for the translator than do differences in language structure» (1964:130).

¹ «man» pren el sentit de «humà».

És a dir, que dona importància a les diferències culturals entre la cultura original del text i la d'arribada, afegint, però, que el fet que hi hagi aspectes comuns a les dues cultures pot ajudar els lectors o receptors a entendre la cultura meta, afirmant que els fets culturals representats al text i els problemes de lèxic i gramàtica tenen la mateixa importància.

Així i tot, en el cas de la traducció, i més en el cas específic d'aquest encàrrec, considerem que a partir dels estudis i propostes que s'han fet durant els anys, els conceptes de traducció i cultura estan relacionats i que el traductor ha de conèixer tant la cultura d'origen com la d'arribada.

La traducción no sólo se produce entre dos lenguas diferentes, sino también entre dos culturas diferentes; la traducción es, pues, una comunicación intercultural.

(Hurtado, 2001: 607).

Sobre el propòsit de la definició del que es considera una «referència cultural» també hi ha hagut diverses propostes en diferents teories de traducció i traductologia i, en cadascuna se'n proposen diferents termes i definicions; no només això, sinó que els autors creen diferents classificacions² pels termes identificats.

Nida, per exemple, observa cinc àmbits de diferències culturals i problemes de traducció, és a dir, el que anomenaríem *elements culturals*. Aquests àmbits són: la diferencia d'ecologia, de cultura material, de cultura social, de cultura religiosa i de cultura lingüística. També afegeix que «el vocabulari relacionat amb un àmbit cultural és directament proporcional a la rellevància de l'àmbit a la seva cultura» (Molina, 2001), i un exemple seria l'extens vocabulari que tenen els inuits per descriure la neu. En una mateixa línia, Newmark (1988) usa el terme *paraules culturals* i n'identifica dos grups: el llenguatge cultural universal i l'idiòlecte. Per la seva part, Vlachov i Florin (1970), utilitzen el terme *realia*, classificant els elements com geogràfics i etnogràfics, folklòrics i mitològics, objectes quotidians i elements sociohistòrics. Vermeer (1983) planteja el terme *culturema* com «un fenomen social d'una cultura X que és entès com a rellevant pels membres d'aquesta cultura i, quan es compara amb el fenomen social corresponent a la cultura i correspon a una cosa en específic de la cultura X» (Nord, 1997:34).

A cultureme is a social phenomenon of a culture X that is regarded as relevant by the members of this culture and, when compared with a corresponding social phenomenon in a culture Y, is found to be specific to culture X.

² Molina (1998, 2001) i Hurtado (2001).

Segons explica Nord a *Translating as purposeful activity. Functionalist approaches explained* (1997), un fenomen d'una cultura específica és aquell que es troba en una forma o funció concreta a només una de les dues cultures comparades. Això no vol dir, però, que no es pugui observar aquest mateix fenomen a altres cultures.

En aquest encàrrec la terminologia utilitzada per fer referència a aquests termes és «referent cultural». Una terminologia ja utilitzada amb anterioritat al marc català per autors com Santamaria (1999), que defineix aquest terme com un «objecte creat dins d'una cultura determinada amb un capital cultural distintiu, intrínsec en el conjunt de la societat, capaç de modificar el valor expressiu que atorguem als individus que hi estan relacionats» (2001: 22). També és utilitzat per Forteza (2005), que el fa servir com a forma sinònima de *referència cultural* i *marca cultural*:

Entenem com a referents culturals els elements textuais, tant verbals com paraverbals, que en una cultura d'origen estan dotats d'una càrrega cultural o de connotacions específiques i que en ser traslladats a una altra cultura poden provocar una transferència nul·la o diferent de l'original

(Forteza, 2005: 191).

A més, en aquest encàrrec trobem pertanyent considerar els noms propis, com per exemple els noms de sants i santes, com a referents culturals, tot i que es tradueixin per criteris de tradició; una pràctica recollida a les enciclopèdies principals.

Molts autors han parlat de la traducció d'elements culturals a les seves teories de traducció i traductologia. S'ha de tenir en compte, però que la problemàtica d'aquests elements és que els textos originals estan escrits per i per a la cultura que descriuen, per tant, quan es volen traduir s'han de fer entendre en una cultura que, segurament, no coneixerà aquests elements.

Catford (1965) és un dels autors que mencionen la «intraduïbilitat cultural». En altres paraules, aquells termes o unitats de traducció importants i referents en el text i la cultura original que no existeixen a la cultura meta i, per tant, «no es poden traduir». Per a Catford la intraduïbilitat es pot separar en lingüística i cultural. La primera es produeix quan els elements són inherents a l'estructura de la llengua original i la llengua d'arribada no té aquestes característiques, per exemple una categoria gramatical. La segona intraduïbilitat és la cultural, és a dir, la característica del text original no existeix a la llengua d'arribada. És en aquesta on classificaríem la majoria de referents culturals que trobem en aquest encàrrec.

Finalment, quant a la solució d'aquests referents culturals passa el mateix fenomen que amb les definicions de cultura i del terme en específic. Existeixen diversos autors que proposen la seva manera de traduir, o no, aquests elements. Entre aquestes propostes, com diu Molina (2001:612), hi ha l'explicació del referent cultural, l'adaptació a la pronunciació, l'ortografia i la morfologia de la llengua d'arribada, l'explicació del referent, l'omissió, l'adaptació a la cultura d'arribada, etc. La solució que es pren per cada referent despendrà de la funció del referent cultural al text original, la seva naturalesa, les característiques del destinatari del text traduït i la finalitat de la traducció.

3.2. LA CULTURA POPULAR I TRADICIONAL CATALANA I LA TRADUCCIÓ

La cultura popular tradicional es defineix com «la cultura originària del poble» (Enciclopèdia Catalana, s.d.), aquella que neix de la classe popular i practicada pel mateix grup i es caracteritza per la seva relació directa amb la vida quotidiana de la gent. El folklore, per altra banda, és «l'estudi de les tradicions, els costums les llegendes i les dites populars» (Enciclopèdia Catalana, s.d.).

Al territori català, la cultura tradicional és molt viva i arrelada en molts actes emblemàtics que se celebren durant l'any, com per exemple el Nadal i la figura del caganer o les festes majors i els gegants, castellers i correfocs. Aquests termes, entre molts altres, són elements culturals que plantegen una dificultat a l'hora de traduir-los a una altra llengua.

La figura del caganer, per exemple, és un dels casos més sonats amb la massificació de la figura a partir del turisme nadalenc a Barcelona i altres poblacions de Catalunya. Existeix el cas de la botiga caganer.com,³ una botiga que es dedica a fer aquesta figura amb representacions d'altres personatges de l'actualitat. Es pot veure a la seva pàgina web com mantenen el terme «caganer» en comptes d'adaptar-lo a la llengua meta. Altres pàgines web, sobretot guies de viatges en línia, l'anomenen «the pooping man» o «the defecator», és a dir, fan una traducció literal que no manté l'humor original i crea una confusió per la falta de context de la figura.

Els castells, declarats Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat per la UNESCO, són anomenats «human towers» a la pàgina web de la institució. Així i tot, el cos del text del mateix article fa servir el terme «castells» utilitzant la tècnica de l'amplificació per afegir una

³ Botiga especialitzada en la creació i venda de figures del caganer.

explicació per al lector estranger. En aquest cas, no només hi ha la paraula castell sinó també aquells que ho fan: els castellers. Seguint l'exemple de la traducció, el terme es traduiria com «human tower builders» o semblant, un sintagma que s'allunya del terme original i del seu significat.

El darrer exemple és el terme «correfoc». En aquest cas s'ha extret l'exemple de la pàgina web de [Cultura popular](#) on s'utilitza la tècnica de l'amplificació i es manté el terme original en llengua catalana.

La decisió de quin procediment utilitzar recau sobre el traductor i el client de la traducció. Amparo Hurtado Albir al llibre *Traducción y traductología. Introducción a la traductología* (2001) explica els diversos procediments i tècniques que pot utilitzar el traductor per realitzar una traducció. Els elements culturals esmentats han fet servir el préstec (mantenir el terme original) i l'amplificació (afegir informació per explicar el terme). Així i tot, hi ha més procediments que s'haurien de tenir en compte segons la funció del text.

La traducció de qualsevol element de la cultura popular d'una regió és complicada i, en aquest cas en específic, no hi ha prou referents per establir unes normes i pautes concretes per traduir referents culturals catalans a una llengua estrangera i, així, la decisió queda en mans del traductor.

3.3. L'OBRA: LES FESTES DE SANT ROC

Les Festes de Sant Roc, una de les celebracions característiques de Barcelona i la més antiga de la ciutat, van ser declarades com a Festa Patrimonial d'Interès Nacional pel Govern de la Generalitat de Catalunya el 2017. Aquestes festes celebrades durant la setmana del 16 d'agost, que és la diada de Sant Roc, incloent la diada de la Mare de Déu d'Agost el dia 15 del mateix mes, han guarnit els carrers del barri Gòtic i la plaça Nova des del 1589.

Durant la seva llarga trajectòria es poden destacar dates concretes que mostren la resiliència d'aquestes festes i de les persones i figures que les protagonitzen. En aquesta cronologia de les Festes hi ha la creació d'actes, activitats, elements que han estat recollides en el llibre *4 1/4, 425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*. (CORDOMÍ, X., 2014). Així i tot, cal mencionar diversos fets i dates clau que són els antecedents directes de les Festes de Sant Roc de l'actualitat. Per exemple, el 1906. Les Festes d'aquell any van ser testimoni de l'estrena dels Gegants de la Plaça Nova, que

dècades després es coneixerien com els Gegants Vells de la Plaça Nova, en Roc i l'Eulàlia, que eren els primers gegants propietat dels mateixos veïns del barri, molts dels quals formaven part de la Comissió de Festes de Sant Roc (1884). El 1906 no només va ser l'any de l'estrena d'aquests gegants, sinó també de la parella de capgrossos Tano i Beco, que van desaparèixer sense deixar rastre el 1963. L'Associació, però, els ha recuperat i ara, 60 anys més tard, tornen a acompanyar els Gegants de la Plaça Nova. Un any després de l'estrena, el 1907, s'incorpora a la comparsa el Nan Cu-cut, que, com els altres dos capgrossos, va desaparèixer i el 1986 se'n va fer una nova figura respectant la imatge de l'original, que al·ludia al Cu-cut de la revista satírica del mateix nom.

La festa, que ha superat entrebancs històrics com ara desaparicions de les figures, guerres i la desaparició del barri ⁴ que la celebrava inicialment, s'ha celebrat ininterrompudament amb l'excepció del període de 1936 a 1939, més conegut com la Guerra Civil Espanyola. L'any 1939 es van reprendre els actes amb un caràcter més religiós i tradicional de la festa i els gegants vells, que havien estat amagats en una de les torres romanes de la plaça durant els bombardejors, van reprendre les activitats al carrer. Durant els anys posteriors a la Guerra Civil es van recuperant tradicions de les festes i introduint nous actes, activitats i grups. Com ara la creació del grup Grallers La Pessigolla de la Plaça Nova que encara avui acompanyen la comparsa dels gegants, nan i capgrossos de la Plaça Nova i dins del seu repertori tenen varies de les peces clau, i de la seva pròpia creació, dels gegants de la Plaça Nova. Com ara el *Ball de gegants de la Plaça Nova*, que va ser compost amb la col·laboració de Carles Mas. El 1984, també s'incorpora al Seguici la Colla de Diables de Sant Roc, oficialment coneguda com la Colla de Diables del Barri Gòtic, que ha celebrat els 40 anys aquest 2024.

El 1988, un any abans dels 400 anys de la festa, es crea l'Associació de Festes de la Plaça Nova, que beu de la Confraria de Sant Roc de la Plaça Nova del 1589, la Comissió de Festes de Sant Roc del 1884 i la Colla de la Plaça Nova, creada el 1982. L'Associació es defineix com «una entitat cultural, veïnal i ciutadana sense ànim de lucre especialitzada en les festes tradicionals i en diverses manifestacions festives de cultura popular» («Qui som?», s.d., par.4.) i s'encarrega de l'organització de les festes protagonistes d'aquest apartat, a més de tenir altres objectius com la difusió cultural. L'Associació també continua un procés de restauració de la imatgeria festiva començada el 1986 per la Colla de la Plaça Nova i, un any

⁴ Vilanova dels Arcs. Va ser un dels primers raval de la ciutat de Barcelona fora de les muralles.

després de la seva fundació, s'estrena la nova figura de l'Àliga de la Ciutat de Barcelona, construïda per l'artesà Manel Caserres i Boix. Encara que va néixer com l'Àliga de la Ciutat, actualment s'anomena Arpella del Barri Gòtic i surt per correfocs i cercaviles de bèsties a càrrec dels portadors de la Plaça Nova. L'actual Àliga de la Ciutat és propietat de l'Ajuntament de Barcelona i, per tant, és un entremès municipal. Així i tot, l'Associació segueix sent l'encarregada de fer-la ballar i del seu manteniment. La parella de protagonistes d'aquesta restauració, però, van ser els Gegants Nous de la Plaça Nova, en Roc i la Laia. També a càrrec de Manel Caserres, són unes figures a escala dels Gegants Vells. Finalment, la colla completaria la restauració de la seva imatgeria festiva amb la Víbria de Barcelona el 1993.

Totes aquestes figures són part del Seguici de Sant Roc, a banda d'altres figures de les colles de Ciutat Vella com el Lleó de Barcelona (Associació d'amics dels Gegants del Pi), un seguici especial que només surt el dia 16 d'agost en honor del sant de qui ha pres el nom. Aquesta restauració no només comporta la tornada de figures desaparegudes i la creació de noves a partir de referències històriques, sinó que altres actes van tornar al programa de les Festes.

Les Festes actuals són el resultat de 435 anys d'història. De la recuperació dels actes originals, de la imatgeria festiva, dels veïns i les veïnes del barri, de l'Associació de Festes de la Plaça Nova, de la col·laboració. Unes festes que són representatives de la ciutat i de la cultura popular a Barcelona. A més, el grup organitzador. l'Associació ha contribuït a altres projectes emblemàtics de la cultura tradicional de la ciutat de Barcelona.

3.4. L'AUTOR: XAVIER CORDOMÍ I LA SEVA INFLUÈNCIA EN LA CULTURA POPULAR CATALANA

En Xavier Cordoní és l'autor del llibre protagonista d'aquesta traducció, entre molts altres que ha escrit i publicat. Investigador i activista en cultura popular tradicional, és el director de la Casa dels Entremesos de Barcelona, un centre cultural on s'exposa la gran majoria de la imatgeria festiva de Ciutat Vella, i on tenen un espai les quinze colles que formen part de la Federació d'Entitats de Cultura Popular i Tradicional de Barcelona Vella.

Aquesta Federació neix de la col·laboració de l'Associació de Festes de la Plaça Nova i l'Associació d'Amics dels Gegants del Pi, pioners en la celebració de la Diada de Santa Eulàlia actual. El 1984 es plantegen dos projectes —en els quals Xavier Cordoní en va ser una

part clau, ens explica Bernat Roman,⁵ membre de la l'Associació de Festes de la Plaça Nova— que ja han estat mencionats amb anterioritat: la recuperació de la imatgeria festiva, per exemple l'Àliga de la Ciutat i la Víbria de Barcelona i la creació d'una proposta d'un model festiu de la ciutat. És d'aquest segon projecte d'on surten els actes tradicionals que conformen les Festes de Santa Eulàlia, el Corpus i la Mercè.

La direcció d'aquests actes ha estat durant molts anys sota l'ull crític d'aquest geganter i membre de l'Associació de Festes de la Plaça Nova, de la qual n'és membre fundador. Ha estat el president de la Comissió de Redacció del Protocol Festiu de la Ciutat de Barcelona i ha col·laborat en altres actes tradicionals de la Generalitat de Catalunya.

Joan M. Camps de l'Institut de Cultura de Barcelona⁶ afegeix que Xavier Cordoní, «amb tota la seva experiència, amb tot el que ha escrit, amb tot el que ha fet i amb tot el que ha batallat per la cultura popular, és per a nosaltres un gran referent».

La seva experiència i investigació és plasmada als llibres que ha publicat, entre els quals hi ha *Altíssims senyors, nobles bèsties: imatgeria festiva de la Barcelona Vella (2001)*, *A pas de gegant: guia il·lustrada dels gegants de Barcelona (2001)* o *Cent anys dels Gegants (de Sant Roc) de la Plaça Nova (2006)* i, com s'ha esmentat, *4 1/4, 425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*. I aquests, segons Nico Alonso,⁷ «han arribat a tots els públics tant en un àmbit més acadèmic com a les famílies i persones interessades amb poc o nul coneixement sobre les festes i tradicions de casa nostra». És gràcies a aquests llibres que en una època en la qual no hi havia Youtube, els ninos de goma no existien i tampoc s'havia creat la Casa dels Entremesos, que els nens i joves que estimaven la cultura popular i els gegants mantenien viu aquest sentiment, i «si tu volies una connexió amb els gegants era a través d'aquest llibre. És a dir, de tot el que hi ha ara abans no n'hi havia, per tant, les connexions eren amb els llibres», recorda Abel Plana.⁸

L'any 2008 se li va concedir la Medalla d'Honor de Barcelona «per la seva dedicació al món associatiu en l'àmbit de la cultura popular tradicional i les seves importants contribucions a la recuperació de la imatgeria festiva de Ciutat Vella i a la dinamització cultural del districte» (Ajuntament de Barcelona, 2023).

⁵ Vegeu entrevista a Annexos (subapartat 8.2.5.)

⁶ Vegeu entrevista a Annexos (subapartat 8.2.1.)

⁷ Vegeu entrevista a Annexos (subapartat 8.2.4.)

⁸ Vegeu entrevista a Annexos (subapartat 8.2.2.)

4. ANÀLISI I COMENTARI DEL TEXT ORIGINAL I LA PROPOSTA DE TRADUCCIÓ

4.1. LA FESTA MODERNA: 1903-1935 (I)

Fragment TO	
Sant Roc Sant Jordi Santa Eulàlia	Fragment TM: - Saint Roch - Saint George - Saint Eulalia
	Tècnica aplicada: traducció per criteris de tradició
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Com a norma general es respecten els noms propis en la llengua original, però hi ha alguns noms que a la pràctica es tradueixen a la llengua meta per criteris de tradició, entre els quals hi ha els noms de sants i santes. Per tant, durant la traducció a l'anglès utilitzarem «Saint Roch» en comptes de Sant Roc i així amb tots els noms de sants i santes.
	Reptes i resolució: Les dues cultures, l'original i la meta comparteixen la mateixa imatge del Sant o Santa? Comparteixen una història arrelada a la imatgeria religiosa? Tot això ho hem de tenir en compte a l'hora de decidir si ho traduïm o no. En aquest cas, els criteris de tradició ens ajuden a escollir.
	Definició: Sant Roc: Sant venerat a Barcelona, on es manté el culte a la plaça Nova, entre altres llocs, que va curar els malalts de la pesta. Se'l representa acompanyat d'un gos que, segons la llegenda, li portava pa a la cova on descansava. Santa Eulàlia: Copatrona de Barcelona, va ser una màrtir cristiana. Diu la llegenda que Eulàlia, una nena de tretze anys, va patir tretze turments, un per cada any que tenia —la van tancar en un barril ple de vidres i claus i la van fer rodolar pel carrer que actualment es coneix com «La Baixada de

	Santa Eulàlia» on hi ha una petita capelleta dedicada a la santa i on, durant les Festes de Santa Eulàlia es realitza el «Ball de Santa Eulàlia», el ball dels gegants de la Plaça Nova. Sant Jordi: Patró de Catalunya, el dia 23 d'abril se celebra la diada de Sant Jordi, dia de roses i llibres.
Festes de Sant Roc /	Fragment TM: Saint Roch's Festival / Saint Roch's Festival of the Plaça Nova
Festes de	Tècnica aplicada: traducció per criteris de tradició
Sant Roc de	Decisions lingüístiques i estilístiques: Utilitzem una tipografia rodona perquè fem una traducció total del fragment TO per criteris de tradició.
la Plaça	Reptes i resolució: Escollir entre <i>festival</i> i <i>festivities</i> . Finalment, es tradueix per <i>festival</i> , perquè engloba tots els actes de la festa siguin del tipus que siguin, és a dir, és un terme hiperònim.
Nova	Definició: Festes que se celebren en honor del Sant durant la setmana del 16 l'agost, dia del sant.
Comissió de	Fragment TM: Festival Committee
Festes	Tècnica aplicada: adaptació
	Decisions lingüístiques i estilístiques:
	Reptes i resolució: Traducció literal és «commission» però aquesta no té el mateix significat que «comissió» en el text original. En anglès «committee» fa referència a un grup petit de persones que es trien per representar una organització més gran i que prenen decisions o realitzen actes i en recullen informació. En canvi, «commission» és un grup de persones que són escollides formalment per solucionar, recollir informació o investigar per què existeix un problema.
Llinatges	Fragment TM: <i>Petite bourgeoisie</i>
menestrals	Tècnica aplicada: adaptació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Ho escriurem en cursiva perquè es tracta d'un terme originalment en francès.
	Reptes i resolució: Com que no fa referència al fet que aquestes famílies o llinatges fossin part de gremis d'artesans no podem traduir-los directament per «artisans». És per això que agafem el terme més proper a l'escala social que representa en català, la petita burgesia, i és aquest el terme que traduïm

	a l'anglès. Per tant, fem una adaptació al significat més proper que conegui el lector meta.
	Definició: Originalment, «menestral» fa referència a algú que professava una art mecànica. Així i tot, en el període de temps del capítol (1990) s'anomenaven menestrals certes capes de la petita burgesia. Així i tot, en aquest període històric també s'utilitzava per referir-se a la capa més baixa de la burgesia, compresa per artesans que tenien el seu propi negoci, petits comerciants, entre altres.
Sardana / Sardanes	Fragment TM: <i>sardanes</i> , which are traditional Catalan dances that are danced in a circle by a group of people,
	Tècnica aplicada: Manlleu i amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Ho escriurem en cursiva la primera vegada que aparegui tant en plural com en singular i, a partir de la segona, utilitzarem tipografia rodona i sense l'amplificació llevat que estigui en el text original.
	Reptes i resolució: És un ball que només es balla a Catalunya, per tant, un lector estranger necessitarà una explicació per saber de què es tracta.
	Definició: La sardana és un ball popular i tradicional de Catalunya que es balla en grup. Els balladors dansen agafats de la mà formant una rotllana. El nom de la música que acompanya el ball porta el mateix nom.
Esbart / Esbarts	Fragment TM: folkloric dance groups called <i>esbarts</i>
	Tècnica aplicada: Manlleu i amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Com que és la primera vegada que apareix aquest terme a la traducció, és possible fer una amplificació que inclogui una mica més d'informació per al lector meta. A partir d'aquí es podrà deixar com a «esbart» o «esbart dansaire» si el text original no ho requereix i només està fent una enumeració. A més, tindrà tipografia cursiva la primera vegada que es faci servir, tant en plural com en singular, i a partir de la segona passarà a tenir una tipografia rodona.
	Reptes i resolució: Mantenir el terme en català o traduir-lo directament, utilitzar la tècnica d'amplificació i la tipografia. En aquest cas és convenient

	fer servir el terme original i amplificar la informació que es dona al lector meta.
	Definició: Grup o associació que es dedica a ballar la dansa tradicional catalana i a difondre la cultura folklòrica de la regió.
Coral / Corals (Noms propis de corals)	Fragment TM: Choir / Choirs
	Tècnica aplicada: equivalent (acuñado)
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Tots dos termes, TO i TM, tenen la mateixa funció i significat. Per tant, farem servir l'equivalent durant la traducció i una tipografia rodona perquè no caldrà remarcar el terme.
	Reptes i resolució: Durant la traducció s'anomenen diverses corals i cadascuna d'elles té un nom diferent, però comparteixen el terme «coral» dins del seu nom propi. En el cas que el terme formi part del nom de la formació musical es traduirà «coral» per «choir» i mantindrem el nom que no es pot traduir. Per exemple, la Coral Sant Jordi serà Sant Jordi Choir.
	Definició: Grup de persones que canten en cor.
Gegants i capgrossos	Fragment TM: giants and big-headed figures
	Tècnica aplicada: amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: no mantenim cap dels termes originals per apropar el lector meta al text. Per tant, tipografia rodona i, en el cas que en el text hi hagi un fragment explicatiu en què sigui necessari mantenir el terme original, haurem de valorar quina solució és la millor.
	Reptes i resolució: La paraula capgrossos no té una traducció equivalent. És per això que normalment s'utilitza big-headed per referir-se a aquestes figures.
	Definició: Els gegants són unes figures d'entremès tradicional que apareixen per primera vegada a Catalunya per les processons de Corpus del segle XIV. Són figures fetes de cartó, fusta o fibra de vidre i són ballats pels geganters. Els capgrossos són pròtesis en forma de cap que el portador es col·loca a les espatlles. Normalment són caps humans, però no podem generalitzar. No s'ha de confondre amb el «nan» que també són figures d'entremès, però que, a diferència dels capgrossos, no mostren el cos sencer del portador.

Cucanya	Fragment TM: <i>cucanya</i> , a traditional game similar to the greasy pole,
	Tècnica aplicada: amplificació i adaptació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Es fa una amplificació per explicar que es tracta d'un joc tradicional i establim una comparació amb un joc tradicional semblant arrelat a la cultura meta. La primera vegada que aparegui sense l'amplificació la posarem en cursiva perquè destaquí per al lector meta.
	Reptes i resolució: Mantenir el terme i l'amplificació cada vegada que aparegui és inviable per l'espai disponible. Per tant, la primera vegada es farà una amplificació, i a partir d'aquí es mantindrà el terme original.
	Definició: Joc tradicional que es juga durant les Festes de Sant Roc a la plaça Nova.
Focs japonesos	Fragment TM: fireworks
	Tècnica aplicada: generalització
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Per fer més entenedor el TM es modernitza el terme «focs japonesos» per «focs artificials» i se'n fa una traducció.
	Reptes i resolució: Si es tradueix per «japanese fireworks» pot causar confusió al lector, tenint en compte, a més a més, que actualment tampoc s'utilitza «focs japonesos» per denominar els focs artificials. Per aquesta raó, fem omissió de «japonesos» i ho convertim en «focs artificials».
Noies fadrines del barri	Fragment TM: the unmarried young girls from the neighbourhood
	Tècnica aplicada: descripció
	Decisions lingüístiques i estilístiques: eliminem el terme <i>fadrines</i> i el substituïm amb una descripció del seu significat. Per tant, no farem servir marques estilístiques.
	Reptes i resolució: No es poden fer servir termes com <i>spinster</i> , <i>maiden</i> , <i>maid</i> perquè tenen connotacions negatives. Per tant, utilitzem la tècnica de la descripció. A més, «fadrí, fadrina» té diferents significats geogràficament i, en conseqüència, hem hagut de fer recerca per assegurar que no utilitzàvem un significant no pertanyent a l'època i al lloc.

	Definició: Un fadrí és una persona jove en edat de casar-se. En aquest cas concret les fadrines són les noies joves que no estaven ni promeses ni casades.
Se'n van fer dues d'espanyoles, dues de catalanes, dues de Barcelona, dues de Sant Jordi, dues de santa Eulàlia i dues de sant Roc	Fragment TM: Two flags for each of the following were made: Spain, Catalonia, Barcelona, Saint George, Saint Eulalia, and Saint Roch.
	Tècnica aplicada: omissió i reescriptura
	Decisions lingüístiques i estilístiques: aquest fragment no conté marques tipogràfiques però sí una reestructuració de l'oració original.
	Reptes i resolució: En anglès no és comú repetir en una mateixa frase «two of» o semblant, és per això que, en traduir aquest fragment, ens hem pres una mica més de llibertat i hem reestructurat l'oració. El resultat és una oració més natural que anuncia que hi ha «two flags for each», dues banderes de cada, i després una enumeració de totes les banderes.
Porró	Fragment TM: <i>Porró Llarg</i> , a traditional catalan wine pitcher,
	Tècnica aplicada: manlleu i amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: és la primera vegada que apareix el terme, per tant es fa una amplificació, però a mesura que torni a aparèixer farem servir tant una descripció, és a dir, només posar «catalan/traditional wine pitcher» o el manlleu.
	Reptes i resolució: a la cultura meta no tenen aquesta tradició, per tant, és difícil que l'entenguin. És per això que requereix una explicació més extensa la primera vegada que apareix el terme al text meta.
Pregons i crides	Fragment TM: proclamations and announcements
	Tècnica aplicada: equivalent
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Utilitzem lletra rodona sense marca.
	Reptes i resolució: Hem hagut de fer molta recerca per trobar paraules que fossin l'equivalent del fragment TO. Finalment, ho hem fet a partir del seu significat i el tipus de públic al qual es dirigeix (públic, privat). Una cosa important que hem tingut en compte ha estat l'ús del seu significat de l'àmbit folklòric.

Les crides, les auques i els versos	Fragment TM: the announcements, the <i>auques</i> , which are illustrated stories with captions that rhyme, and verses
	Tècnica aplicada: equivalent i amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: En el cas de «crides» i «versos» hem fet servir un equivalent, però en el cas d'«auques» necessitem mantenir el manlleu i escriure una amplificació. Aquest manlleu s'escriu en cursiva mentre que a la resta de l'oració està escrit en rodona.
	Reptes i resolució: Mantenir el so i ritme d'una oració quan necessites utilitzar un manlleu a la meitat és complicat. Aquí particularment el fragment TO té un to concís i rítmic. Però a la traducció, a causa de l'amplificació, no ho hem pogut mantenir.
Ordenances (d'obligat compliment)	Fragment TM: ordinance
	Tècnica aplicada: equivalent (acuñado)
	Decisions lingüístiques i estilístiques: No utilitzarem cap marca tipogràfica ni puntuació, ja que no requereix una amplificació.
	Reptes i resolució: No és un terme que aparegui al llenguatge del dia a dia si no s'és part de l'àmbit del dret públic, és a dir, que fins i tot els lectors originals podrien no conèixer aquesta paraula. Així i tot, per mantenir la formalitat i el caràcter reglamentari del terme es fa servir l'equivalent del dret públic anglès.
	Definició: Disposició general de caràcter reglamentari de l'àmbit del dret públic que regula l'activitat de la ciutadania i la seva relació amb l'entitat corresponent.
Putxinel·lis	Fragment TM: puppet show
	Tècnica aplicada: equivalent (acuñado)
	Decisions lingüístiques i estilístiques: El fragment TO complet és «la funció de putxinel·lis» per tant, «puppet show» no només és l'equivalent anglès de la paraula sinó d'una unitat sencera de traducció.
	Reptes i resolució: Diferents significats i traduccions. Tant es pot traduir per «puppet» com per «puppet show». Amb la visió global del fragment TO, hem triat traduir-lo utilitzant la segona opció.
	Definició: representació de titelles

Guinyol	Fragment TM: Puppet theatre
	Tècnica aplicada: equivalent (acuñado)
	Decisions lingüístiques i estilístiques: En anglès no existeix una sola paraula per anomenar l'estructura del teatre de titelles, sinó que l'equivalent és una unitat de traducció formada per dues paraules.
	Reptes i resolució: És una paraula específica de l'àmbit de les arts i que no està gaire present al llenguatge actual. És important realitzar una traducció que pugui entendre el lector meta actual.
	Definició: El guinyol és l'estructura on es fan les funcions de titelles, és a dir el teatre de putxinel·lis.
Tronada despertada	Fragment TM: tronada despertada, which is a pyrotechnic display to wake up the neighbourhood and to signal the start of the day, / A wake-up call fireworks display
	Tècnica aplicada: manlleu i amplificació / descripció
	Decisions lingüístiques i estilístiques: En la primera opció posem <i>tronada despertada</i> en cursiva i l'amplificació entre comes. En la segona opció, que substituirà la primera a partir de la segona vegada, no hi ha marques tipogràfiques.
	Reptes i resolució: Mantenir el significat «d'inici a la festa». Per això ho hem traduït com a «wake-up call» perquè realment és el que fa: despertar els veïns perquè vinguin a la plaça a celebrar el dia del Sant.
Flabiolaire	Fragment TM: <i>flabiolaire</i> , a traditional Catalan woodwind flute player,
	Tècnica aplicada: Manlleu i amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: En mantenir el manlleu utilitzarem una tipografia cursiva per «flabiolaire», que desapareixerà quan ja no aparegui amplificació.
	Reptes i resolució: És un músic molt arrelat a la cultura catalana i, en conseqüència, actualment no existeix ni una traducció directa ni per criteris de tradició. La resolució d'aquest problema ha estat fer una amplificació del terme.
	Definició: El flabiolaire és el músic que toca el flabiol i el tamborí. És un músic que ha acompanyat molts gegants des de la seva primera aparició a

	les processons de Corpus. Originalment, els gegants de la Plaça Nova eren acompanyats per un flabiolaire.
Ofici a la catedral	Fragment TM: religious service at the cathedral
	Tècnica aplicada: equivalent
	Decisions lingüístiques i estilístiques: No posem marques tipogràfiques perquè es tracta d'un equivalent a la llengua meta.
	Reptes i resolució: Hem de fer servir la terminologia correcta perquè si no el lector meta acabarà llegint una traducció literal que haurà perdut tot el seu significat a la cultura meta.
El concert vermut	Fragment TM: vermuth concert, which is midday concert with some drinks,
	Tècnica aplicada: amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Fem servir l'equivalent del nom de la beguda i afegim una amplificació entre comes perquè el fragment TO forma part d'una enumeració d'actes de la festa. Utilitzem tipografia rodona sense cap marca.
	Reptes i resolució: Hi ha el repte cultural arrelat a la tradició de fer un concert al migdia de les festes majors amb una copa de vermut. És per això que acompanyem la traducció directa de la beguda amb una amplificació que fa una explicació bàsica al lector meta.
Caramelles	Fragment TM: Caramelles, which are Easter Songs,
	Tècnica aplicada: amplificació i adaptació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Terme en català en cursiva i l'amplificació en rodona.
	Reptes i resolució: Mantenir el terme original amb una amplificació o traduir-lo. En aquest cas, la cultura meta té un equivalent que ja comporta un matis cultural molt semblant a l'original, per tant, durant la traducció es farà una amplificació i després s'utilitzarà l'equivalent.
	Definició: cançons que es canten durant l'època de pasqua.
	Fragment TM: The Great Balloon of Captain Munyon
	Tècnica aplicada: Traducció literal

Gran Globus del Capità Munyon	Decisions lingüístiques i estilístiques: És el nom propi de l'acte, per tant, el traduïm literalment deixant el nom propi del personatge com l'original i només traduint la part que l'acompanya.
	Reptes i resolució: El repte principal d'aquest fragment és decidir què s'ha de traduir. Seguim els criteris de tradició i el resultat és un fragment entenedor pel lector meta, que segueix utilitzant un nom arrelat a la cultura catalana, més específicament, a les festes de Sant Roc.
Missa en sufragi dels difunts	Fragment TM: Mass for the dead / Memorial mass for the deceased
	Tècnica aplicada: equivalent (acuñado)
	Decisions lingüístiques i estilístiques: és el terme estès a la llengua meta. L'escrivim sense cap marca tipogràfica i farem servir una opció o l'altra depenent del que requereixi el context i el paràgraf.
	Reptes i resolució: Trobar el terme adient i en ús d'actes religiosos és molt important perquè ajuda a apropar el lector meta al text perquè són paraules que coneix.
Montgolfiers	Fragment TM: Montgolfier, hot-air balloons
	Tècnica aplicada: manlleu i amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: es manté el terme montgolfier perquè és el nom històric, però s'afegeix «hot-air ballons» per si el lector no coneix el terme.
	Reptes i resolució: mantenir el terme històric utilitzat arreu del món o fer servir una descripció eliminant així el dubte. Això també provocaria que el lector es pogués imaginar un altre tipus de globus. Per tant, es manté el terme històric i s'acompanya amb «hot-air ballons».
Ajuntament de Barcelona	Fragment TM: Barcelona City Council
	Tècnica aplicada: equivalent (acuñado)
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Com a norma general, es tradueixen els noms de les entitats públiques, com per exemple els ajuntaments i els seus òrgans de gestió.
	Reptes i resolució: En aquest cas existeix un equivalent que s'utilitza actualment a la llengua moderna de manera que el lector meta no tindrà problemes per entendre'l perquè a la cultura meta també existeixen els «city council».

La cucanya i la sortija	Fragment TM: traditional games such as the <i>cucanya</i> and <i>sortija</i> / traditional games
	Tècnica aplicada: amplificació i descripció
	Decisions lingüístiques i estilístiques: No quedaria bé posar una descripció del joc que no està feta a l'original encara que la majoria dels lectors no en tinguin coneixement. Seria una amplificació o descripció innecessària.
	La segona vegada que apareixen com a unitat terminològica es traduiran com «traditional games» directament.
Nanos/nans	Reptes i resolució: Si no es coneixen bé els jocs tradicionals de l'època, ni el lector del text original entén què és la «sortija» i tampoc es fa una descripció del joc. Per tant, a la traducció s'engloba tant la cucanya, que ja ha estat descrita anteriorment, com el joc de la sortija i se'ls anomena jocs tradicionals.
	Fragment TM: <i>nanos</i> , the dwarfs figures,
	Tècnica aplicada: manlleu, amplificació i més endavant descripció
	Decisions lingüístiques i estilístiques: quan utilitzem el manlleu fem servir una tipografia cursiva i l'amplificació en rodona. Si apareix sol la primera vegada en cursiva i després sense marca.
	Reptes i resolució: mantenir el terme original, fer una descripció i omisió. Nanos és un terme que, a vegades es confon amb «capgròs», però no és el mateix tipus de figura. La diferència més visible és que al portador del nan no se li pot veure el cos, mentre que al portador del capgròs sí, ja que l'entremès només arriba a les espatlles. Consegüentment, s'ha de fer una clara diferència i no utilitzar la mateixa paraula (big-headed) que s'ha utilitzat amb els capgrossos, encara que hi hagi fonts que ho facin.
	Definició: Figura d'entremès català que es caracteritza per tapar tot el cos del portador i fer l'efecte que aquest és molt baixet. És el cas del Nan Cu-cut, una de les figures de l'Associació de Festes de la Plaça Nova i que té l'origen de la seva imatge en el personatge del Cu-cut de la revista satírica del mateix nom.

Pubilla de Sant Andreu, La Principal Barcelonina, la Cobla Orquesta Barcino o la Cathalonia (Noms propis de cobles)	Fragment TM: featuring ensembles such as <i>La Pubilla de Sant Andreu</i> , <i>La Principal Barcelonina</i> , <i>Cobla Orquesta Barcino</i> , and <i>Cathalonia</i> .
	Tècnica aplicada: manlleu i criteris de tradició
	Decisions lingüístiques i estilístiques: es mantenen amb majúscula les paraules significatives de la formació, però no se'n tradueix el nom.
	Reptes i resolució: si es manté amb el nom original s'entendrà que s'estan anomenant cobles i formacions musicals? En aquest cas particular es fa servir la paraula «ensemble» a la mateixa frase i, per tant, el lector meta ja tindrà la referència per entendre l'enumeració.
La Placeta	Fragment TM: <i>La Placeta</i>
	Tècnica aplicada: manlleu
	Decisions lingüístiques i estilístiques: es manté el terme original perquè té un significat de nom propi.
	Reptes i resolució: es tracta d'un nom que es feia servir col·loquialment entre els veïns, és a dir que no té oficialitat. Per tant, no existeix una traducció ni un criteri per traduir-lo. Per aquesta raó, s'ha decidit mantenir-lo com l'original.
les circumstàncies convulses del moment	Fragment TM: the turbulent political climate of the time
	Tècnica aplicada: adaptació i descripció
	Decisions lingüístiques i estilístiques:
	Reptes i resolució: En el cas del text original se sobreentén que el lector té uns coneixements bàsics de la història d'Espanya i per això no especifica més les «circumstàncies». A la traducció, però, no es pot suposar que el lector meta tindrà coneixements de la història d'Espanya i, per tant, s'ha d'ampliar la informació i especificar el tipus de circumstàncies, en aquest cas polítiques.
Subvenció	Fragment TM: subsidy
	Tècnica aplicada: equivalent

	Decisions lingüístiques i estilístiques: Sense marca tipogràfica ni explicació afegida perquè és un terme que s'utilitza a l'anglès modern.
	Reptes i resolució: Existeixen diversos tipus de subvenció i, en aquest cas, és una que afecta només les Festes de Sant Roc. Consegüentment, el terme meta també ha de tenir aquesta funció. En anglès es pot decidir entre «subsidy» i «grant» que tenen diferències semàntiques. Per una banda, un «grant» es caracteritza per haver de complir certes condicions per rebre els diners, i «subsidy» fa referència a un ajut econòmic que està destinat a reduir costos o fomentar una activitat específica i, normalment, és concedit pel govern o una institució.
Dictablanda	Fragment TM: <i>Dictablanda</i>
	Tècnica aplicada: manlleu
	Decisions lingüístiques i estilístiques: es manté el manlleu i s'usa una tipografia cursiva.
	Reptes i resolució: Hi ha la possibilitat que el lector meta no conegui aquest període històric. Així i tot, no s'utilitza una amplificació perquè ja s'ha esmentat que el clima polític del moment no afectava positivament la cultura popular catalana.
Dia de la Mare de Déu	Fragment TM: Feast of the Blessed Virgin Mary
	Tècnica aplicada: equivalent (acunñado)
	Decisions lingüístiques i estilístiques: s'utilitza el terme que fa servir el Vaticà per anomenar el dia de la Mare de Déu en anglès i així es manté la formalitat i la terminologia adient en el tema religiós.
	Reptes i resolució: Mantenir el caràcter religiós i fer servir la terminologia correcta és molt important. Depenent de la llengua d'arribada o original poden haver-hi petits canvis en el nom o en la manera d'anomenar un acte, és per això que ens hem d'assegurar que és l'acte, dia o festa correcta fent una cerca del dia en què se celebra i a on.

4.2. LA FESTA MODERNA: 1936-1950 (II)

Fragment TO	
En el primer paràgraf del capítol s'anomenen diversos elements de les festes que són part dels problemes de traducció. Per mantenir només l'enumeració i l'estil introductori del paràgraf els escriurem en cursiva, però no farem amplificació dels termes.	
La bandera verda	Fragment TM: The Green Flag
	Tècnica aplicada: traducció literal
	Decisions lingüístiques i estilístiques: es fa servir una traducció literal perquè el seu nom no té arrels històriques ni altres significats sinó que s'anomena així pel color de la tela de la bandera. Es mantindrà aquesta traducció per tot el text.
	Reptes i resolució: en aquest cas no hi ha hagut reptes perquè es podia traduir amb facilitat el fragment TO.
Bastaixos	Fragment TM: <i>Bastaixos</i>
	Tècnica aplicada; manlleu i nota a peu de pàgina
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Es fa servir el terme original en cursiva per ressaltar que es tracta d'un terme estranger en anglès.
	Reptes i resolució: en aquest cas hem decidit utilitzar el peu de pàgina per posar una petita definició sobre els bastaixos perquè en el cos principal del text no hi teníem espai i tampoc ho trobàvem adient: The «Bastaixos» were the workers of the marina port that transported things from one place to another carrying it on their necks.
Mesures de distància:	Fragment TM:
	- 3m (9.8ft)
	- 30cm (11.8in)
Tres metres	- 2.75m (9ft) in height
Trenta centímetres	- 2.70m (8.85ft)
	- 2×0.8m (6.5×2.62ft)
2,75 metres	Tècnica aplicada: adaptació
d'alçada 2,70.	Decisions lingüístiques i estilístiques: El Regne Unit utilitza el sistema mètric, però encara hi ha molta gent que fa servir el sistema imperial. És per

2 metres per 0,8 metres	això que a la guia d'estil de diaris com la BBC s'explica que s'han d'escriure les quantitats en els dos sistemes. Per tant, en aquest cas s'ha seguit la guia d'estil de la BBC (UK) per assegurar que tant un lector del Regne Unit com dels Estats Units entendrà la quantitat mencionada.
	Reptes i resolució: Traspasar correctament la quantitat del text original al meta utilitzant les característiques de l'idioma d'arribada, tenint en compte la possibilitat que hi hagi un lector que utilitzi el sistema imperial en comptes del sistema mètric. Pel que fa a l'anglès britànic, les unitats de mesura s'escriuen en forma abreviada i sense deixar un espai amb la quantitat, i si es tracta de pes o volum s'escriu en números. A això se li afegeix entre parèntesis la quantitat equivalent en el sistema imperial. Aquesta informació està extreta de la guia d'estil de la BBC, considerada una font verídica i actual.
Anys de traspàs	Fragment TM: During the years between
	Tècnica aplicada: adaptació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Utilitzarem una tipografia rodona sense marques estilogràfiques ni de puntuació.
	Reptes i resolució: No fa referència a l'any de traspàs que coneixem actualment, sinó als anys entre el segle XIX i el segle XX. Això provoca confusió perquè involuntàriament el lector crea una connexió entre «any de traspàs» i l'any que té un dia més. En aquest cas, però, no seria correcte utilitzar «leap year» com a traducció directa del terme original, perquè no és el referent ni el significat correcte.
Cucanya	Fragment TM: <i>cucanya</i> , a traditional game similar to the greasy pole,
	Tècnica aplicada: manlleu i ampliació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: El manlleu l'escrivim en cursiva i l'ampliació entre comes per recalcar que és informació addicional.
	Reptes i resolució: En ser un joc arrelat a la cultura d'un lloc en concret és possible que no hi hagi un equivalent a la cultura meta. Per aquesta raó hem decidit mantenir el manlleu, però fent una comparació amb un joc de la cultura meta que pot ajudar els lectors a formar una imatge de l'estructura i el tipus de joc.

cucanyes de pal	Fragment TM: <i>cucanyes de pal</i>
	Tècnica aplicada: manlleu
	Decisions lingüístiques i estilístiques: tipografia cursiva pel manlleu i sense marques de puntuació.
	Reptes i resolució: La pregunta que ens hem fet ha estat: cal fer una ampliació de tots els termes? La resposta és que no. Concretament, en aquest cas els lectors del TO tampoc reben informació detallada sobre les <i>cucanyes de pal</i> , per tant, no cal que ampliem els coneixements que arriben al lector meta.
Falques de fusta	Fragment TM: wooden wedges
	Tècnica aplicada: equivalent
	Decisions lingüístiques i estilístiques: tipografia rodona i cap marca en especial. Es manté el plural de les dues paraules per recalcar que no només n'hi ha una sinó que n'hi ha varies de petites.
	Reptes i resolució: La paraula «falca» normalment recorda a l'objecte que es posa per deixar oberta una porta, però a la cucanya s'anomenen així perquè tenen la mateixa forma. En definitiva, el repte ha estat comprovar que l'equivalent anglès podia fer referència al mateix que l'original.
Llambordes	Fragment TM: paving stones
	Tècnica aplicada: equivalent (acuñado)
	Decisions lingüístiques i estilístiques: tipografia rodona sense marques tipogràfiques. El terme del TO passa a ser dos termes en el TM perquè en anglès no existeix una sola paraula que equivalgui al mateix que l'original.
	Reptes i resolució: És molt important comprovar que el TO i el TM coincideixen en significat, objectiu i, en aquest cas, forma i propòsit. La primera opció que vam considerar no coincidia en la forma i la manera en què estaven col·locades.
Passada	Fragment TM: <i>passada</i> , procession,
	Tècnica aplicada: manlleu i ampliació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: utilitzem una tipografia cursiva per al manlleu <i>passada</i> i una rodona per al seu equivalent en la llengua anglesa.

	Reptes i resolució: Encara que es podria utilitzar directament «procession», és important tornar a fer la connexió entre ambdós termes perquè l'última vegada que apareix és al capítol anterior.
Gegantons	Fragment TM: <i>gegantons</i> , small giants,
	Tècnica aplicada: Manlleu i amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: El manlleu l'escrivim en cursiva i l'amplificació entre comes.
	Reptes i resolució: És la primera vegada que apareix aquest terme en la traducció i, per tant, hem decidit mantenir el terme original i fer una amplificació perquè, mentre que hi ha un equivalent directe de «gegants», no n'hi ha cap per a «gegantons».
Concurs de Gegants i Monstres Típics at the Festes de la Mercè	Fragment TM: <i>Concurs de Gegants i Monstres Típics at the Festes de la Mercè</i>
	Tècnica aplicada: manlleu i traducció literal a peu de pàgina
	Decisions lingüístiques i estilístiques: El terme el posarem en cursiva a la traducció i mantindrem el manlleu del TO, però posarem a peu de pàgina una traducció del fragment.
	Reptes i resolució: No és un fragment que tingui un paper important a l'apartat, però sí que és part del context. Per tant, hem decidit traduir-lo al peu de pàgina perquè en el cas que hi hagués algun lector meta interessat en el nom del premi ho pogués saber.
Gegants de la Plaça Nova	Fragment TM: <i>Gegants de la Plaça Nova</i>
	Tècnica aplicada: Manlleu
	Decisions lingüístiques i estilístiques: En aquest cas considerem la unitat de traducció com un nom propi perquè en aquell moment els gegants no tenien nom i eren coneguts d'aquesta manera. Utilitzem cursiva per al manlleu.
	Reptes i resolució: Clarament no hi ha una amplificació, però es posa en una tipografia cursiva i s'afegeix l'article «the» per recalcar que es tracta d'un sol nom, d'un nom propi.
Portador	Fragment TM: <i>portadors</i> , the carriers of the giants
	Tècnica aplicada: Manlleu i amplificació

	Decisions lingüístiques i estilístiques: Estilísticament utilitzem una tipografia cursiva per remarcar el manlleu i posem l'amplificació entre comes.
	Reptes i resolució: La traducció <i>carriers</i> no acaba d'englobar tot el que és un portador de gegants. No només fa dansar els gegants, sinó que els cuida, forma part de l'associació a la qual pertanyen, vigila l'entorn del gegant perquè no hi hagi accidents, etc.
Barretina	Fragment TM: <i>barretina</i> , a traditional catalan hat mostly worn by men,
	Tècnica aplicada: Manlleu i amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: tipografia cursiva per al manlleu i una amplificació entre comes perquè forma part d'una oració més llarga.
	Reptes i resolució: Com a objectiu primordial hi ha la facilitació de la lectura del LM, i si escrivim una frase molt llarga no estem complint aquest objectiu. Per tant, fer servir comes ens ajuda a resoldre aquest problema.
«Tirin!, tirin!, per als gegants!...»; o bé: «No hi ha res per als gegants?!».	Fragment TM: «Tirin!, tirin!, per als gegants!» or «No hi ha res per als gegants?!»
	Tècnica aplicada: Manlleu i traducció a peu de pàgina.
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Entre cometes baixes per marcar que es tracta d'un diàleg o cites.
	Reptes i resolució: És important que el lector meta recordi que és un llibre de cultura catalana i, per tant, les persones que hi intervenen parlen aquesta llengua. És per això que les crides i diàlegs dels nens s'afegeixen al text meta i es proporciona una traducció a peu de pàgina.
Tripaires i venedors de menuts	Fragment TM: tripe sellers and offal vendors
	Tècnica aplicada: traducció equivalent (coined equivalent)
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Mantenim lletra rodona i no s'afegeix cap marca.
	Reptes i solució: El repte d'aquest fragment era entendre què eren els «tripaires» i els «venedors de menuts», atès que aquests no són part del vocabulari quotidià i, per tant, hi havia una necessitat d'investigació. Tanmateix, hem trobat un equivalent en llengua anglesa i, consegüentment, no hem hagut d'afegir una amplificació.

Sant Gaietà	Fragment TM: Saint Cajetan
	Tècnica aplicada: traducció per criteris de tradició
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Com a norma general es respecten els noms propis en la llengua original, però hi ha alguns noms que a la pràctica es tradueixen a la llengua meta per criteris de tradició, entre els quals hi ha els noms de sants i santes.
	Reptes i resolució: Les dues cultures, l'original i la meta, comparteixen la mateixa imatge del Sant o Santa? Comparteixen una història arrelada a la imatgeria religiosa? Tot això ho hem de tenir en compte a l'hora de decidir si ho traduïm o no. En aquest cas, els criteris de tradició ens ajuden a escollir.
«La mare del Tano quan era gitano!»	Fragment TM: «La mare del Tano quan era gitano!»
	Tècnica aplicada: Manlleu i traducció a peu de pàgina.
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Entre cometes baixes per marcar que es tracta d'un diàleg o cites.
	Reptes i resolució: És important que el lector meta recordi que és un llibre de cultura catalana i, per tant, les persones que hi intervenen parlen aquesta llengua. És per això que les crides i diàlegs dels nens s'afegeixen al text meta i es proporciona una traducció a peu de pàgina.
Imatge-maker	Fragment TM: imatge-maker
	Tècnica aplicada: traducció literal.
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Mantenim lletra rodona.
	Reptes i solució: En l'àmbit dels gegants s'atribueix una importància especial al creador de les figures, a qui les ha dissenyat i pensat, per tant havíem de trobar un terme que connotés aquest mateix sentiment i significat.
faràndula d'Olot	Fragment TM: Olot's parade
	Tècnica aplicada: adaptació.
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Mantenim lletra rodona.
	Reptes i solució: La paraula original «faràndula» fa referència a les arts de l'espectacle, en concret a les figures i persones que sortien als carrers i feien espectacles de caire popular. És per això que hem decidit adaptar-ho amb un

	terme que ja s'ha utilitzat anteriorment durant el capítol: <i>parade</i> , que seria la cercavila en si, però també tot el que ho conforma.
Casa de l'Ardiaca	Fragment TM: Casa de l'Ardiaca, which was once the archdeacon's house,
	Tècnica aplicada: amplificació
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Mantenim lletra rodona al terme original i afegim l'amplificació entre comes.
	Reptes i resolució: El repte específic del terme és mantenir o no el nom en català de l'edifici. En aquest cas, hem consultat la pàgina web de l'Arxiu Històric de Barcelona de l'Ajuntament i hem comprovat que s'usa el terme català. Així i tot, afegim informació que situa l'edifici històric amb un lligam a la dignitat eclesiàstica que l'ocupava.
Gallardet	Fragment TM: pennant
	Tècnica aplicada: equivalent
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Mantenim la lletra rodona sense cap marca.
	Reptes i resolució: El repte d'aquest fragment era entendre què és un «gallardet», perquè no és part del vocabulari quotidià, per tant, hi havia una necessitat d'investigació. Tanmateix, hem trobat un equivalent en llengua anglesa i, conseqüentment, no hem hagut d'afegir una amplificació.
Primer Congrés Internacional d'Art Popular	Fragment TM: <i>1er Congrès international des Arts populaires</i>
	Tècnica aplicada: Fem servir el terme original en francès i afegim un peu de pàgina amb la traducció.
	Decisions lingüístiques i estilístiques: Lletre cursiva per marcar que està en una altra llengua.
	Reptes i resolució: Atès que es tracta del nom propi d'un congrés que ja havia estat traduït al català, hem decidit recuperar la nomenclatura original i afegir un peu de pàgina amb la traducció del títol del congrés.
Noms propis d'urbanitzacions, vies urbanes i carrers: - Carrer del Bou → Bou street - Carrer d'en Rauric → Rauric street	
Fragments TO – TM: convencions estilístiques - Vayreda, Bassols Casabò y Cia., SL, El Arte Cristiano d'Olot → <i>Vayreda, Bassols Casabò y Cia., SL, El Arte Cristiano of Olot.</i>	

5. PROPOSTA FINAL DE TRADUCCIÓ

The Modern Festival: 1903-1935 (I)

Saint Roch's Festival⁹ of the Plaça Nova: a new beginning

Festes memorables [de Barcelona], entre les principals Sant Roc, a la Plaça Nova[...].

Francesc Curet

Unforgettable festivities [of Barcelona], with Saint Roch of the Plaça Nova among the most prominent [...]

Francesc Curet

The first third of the 20th century marked the authentic golden age of the Saint Roch's Festival of the Plaça Nova. In 1903, the Festival Committee is renewed. A first step towards renovation had already been done the year before in 1902, with the incorporation of young people from the *petite bourgeoisie* of the neighbourhood and new neighbours, prominent figures in politics and intellectual circles, and artistically inclined youth who would bring a fresh twist to the festivities and enrich it with a breath of fresh air of Catalan collective identity without changing the popular spirit at the core.

The members of the new Committee were well-known in the neighbourhood and were considered its elite merely by belonging to it. Among them were Francesc Taxonera, Joan Fadurdo, Josep Dueñas, Antoni Gené, Antoni Campañá Francesc Puig i Alfonso, Camilo Carballo, Francesc Llorenç, Isidre Baqué, Benet Morató, Antoni P. Rigau, Roc Russinyol, Antoni Thomas, Josep Urgés, Matías Gavín, Josep Barbany, and Joan Estruch. However, in the neighbourhood, they were affectionately known by their nicknames: Pepet *del Carril*, Antonet *del Forn*, Juanito *de la Taverna*, Benito *de les Sabates*, Antoniu *el Cansalader*, Senyor *Paco de la Farmàcia*, Pep *el Matalasser*, and Isidret *el Torner*.

Throughout the early 20th century, new activities were introduced to the festival by the moment's tastes: *sardanes*, which are traditional Catalan dances that are danced in a circle by a group of people, folkloric dance groups called *esbarts*, choir performances, giants and big-headed figures, a new *cucanya*, a traditional game similar to the greasy pole, balloons, fireworks, concerts, and modern-style dances. Furthermore, Antoni P. Rigau designed the

⁹ Per un tema de coherència amb la traducció i els criteris de tradició hem decidit traduir el nom del sant.

festival poster, and new decorations were created for the square. In 1911, 26 new banners were made, filling the square. Designed by Emili Baqué and sewn by the unmarried young women from the neighbourhood, each flag was signed by the girl who had made it. Two flags for each of the following were made: Spain, Catalonia, Barcelona, Saint George, Saint Eulalia, and Saint Roch. The remaining 14 flags depicted allegories of Saint Roch, his attributes, or distinctive symbols of local businesses.

Per Sant Roc a la Plaça Nova, [...] de bon matí hom desperta el veïnat amb una tronada que anuncia la festa. A les set s'organitza una passada presidida pels gegants, seguits dels capgrossos. Al darrera vénen els prohoms que porten les tres banderes propietat del barri... Després mengen dolços i beuen vi dolç amb un porró, propietat del veïnat, que té el broc tan llarg que per beure-ho cal estirar el braç i sostenir-lo amb força de tant que pesa [...].

Joan Amades

For Saint Roch of the Plaça Nova, [...] early in the morning, the neighbourhood is awakened by a thunderous blast that announces the start of the festivities. At seven o'clock, a procession/parade led by the giants and the big-headed is held. Behind them are the local dignitaries carrying the three neighbourhood's flags... Afterward, they eat sweets and drink sweet wine from a 'porró' that belongs to the community, which has a spout so long that, to drink from it, one must stretch out tan arm and hold it firmly as it weights [...].

Joan Amades

The Festival Committee continued to engage the neighbourhood in the festivities through proclamations and announcements. Many were published and are entertaining examples of the festive popular literature. Particularly notable are the announcements, the *auques*, which are illustrated stories with captions that rhyme, and verses by the Committee member Josep Barbany, known as «Pepet del Carril», who was the winner of the 1916 *Jocs Florals de Gràcia* with a satirical poem about the Saint Roch's Festival. Also, another highlight of the festival are the beautiful announcements written by a young Antoni P. Rigau, known as «Antonet del Forn», published in the children's magazine *Patufet* in 1904, and the hilarious relationship between the members of the Committee written in 1918 by Àngel Bufador, pseudonym of Joan Estruch, also known as «Juanito de la Taverna». From 1920, proclamations and announcements evolved into edicts which were used by the Committee to dictate, in a humorous tone, the ordinances that residents and local businesses had to comply with during

the Saint Roch's Festival. In 1907, a papal indulgence by Cardinal Salvador Casañas i Pagès was granted to the devotees of Saint Roch from the Plaça Nova. The indulgence read:

We grant two hundred days of indulgence to all faithful Christians of either sex of our ordinary jurisdiction each time they devoutly recite the Lord's Prayer before the carved image of Saint Roch, venerated in the small chapel located in the Plaça Nova of this city.

During the first quarter of the 20th century, the Saint Roch's Festival was celebrated over four days around Saint Roch's feast day. The festivities began on the Feast of the Assumption with the parade of the giants and dwarfs, with the program explicitly stating that they were «property of the neighbourhood.» After the parade, a puppet show was performed, which was handled by Jaume Angès during those years. The residents of Plaça Nova had their own puppet theatre, donated by the puppeteer Juli Pi, which was stored along with the *cucanya*, the giants and the dwarfs. This puppet theatre was used by all puppeteers performing during Saint Roch's celebrations until the 1950s. The day concluded with the illumination of the chapel, which, aside from its religious significance, drew significant attention because of the artistic design of the structure.

On Saint Roch's Day, the program began with a loud *tronada despertada*, which is a pyrotechnic display to wake up the neighbourhood and to signal the start of the day, followed by a *reveille* led by a local band. During these years, bands such as *La Popular Barcelonesa*, *l'Obrera Martinense*, *Assyl Naval Espanyol*, *Creu Roja*, *Joventut Filarmònica*, *Els Cuatre Amichs*, among others, participated. Afterward came the procession with the giants, dwarfs, a *flabiolaire*, a traditional Catalan woodwind flute player, neighbourhood flags, and the band. After that, a religious service at the cathedral, the distribution of bread and vouchers worth two and a half pesetas to the poor, a vermouth concert, which is midday concert with some drinks, by the same band, and children's games like the *cucanya*. Performances by choirs or folk-dance troupes were also held, including the *ball de rams* or *Caramelles*¹⁰, which are Easter songs, sung by the *Orfeó La Ginestra*. In the afternoon, there was a concert featuring the morning's band or a different group, along with the performances of the *Ballets Regionals*. Some of the troupes that performed in various editions were the *Esbart de Dançaires del Casal Nacionalista Martinenc*, directed by Felip Blasco, and the *Esbart de Dansaires del Casal Nacionalista de la*

¹⁰ Es tracta d'un problema de traducció singular perquè és una tradició a la qual, com a ciutadana, no hi participo. Llavors aquí entra un tema ètic de decidir si una persona que no participa en aquesta tradició té autoritat per traduir-ho a una altra llengua quan no existeix un equivalent.

Barceloneta. The celebrations continued with the release of hot air balloons, since 1909 featuring the Great Balloon of Captain Munyon, fireworks, the *cucanya*, and the illumination of the chapel. Saint Roch's day ended with a grand fireworks display by the pyrotechnician Domingo Morgades.

The festival continued the 17th and 18th with a memorial mass for the deceased residents of the neighbourhood, the release of balloons and fireworks, traditional games such as the *cucanya* and *sortija*, the procession and dances of the giants and dwarfs, and the illumination of the chapel. Some years, there were also children's dances and *sardanes*, and every evening, a grand *sardana* concert took place, featuring ensembles such as *La Pubilla de Sant Andreu*, *La Principal Barcelonina*, *Cobla Orquestra Barcino*, and *Cathalonia*.

The evening dances were held in a corner of the square near Corríbia Street, Bou Street, and Capellans Street, an area known to locals as *la Placeta*, which was decorated with carpets, coats of arms, and flags. However, from 1910 onwards, the dances began to take place in the *Fonda de la Plaça Nova* or other indoor venues, including, the *Ateneu Obrer* in the second district, Mercaders Street num 42. From 1917, the dances moved to the *Racó de Sant Roc*, inside the Amat Carpet's store, which stood beside the roman tower that housed the saint's chapel.

During the first quarter of the twentieth century, the Saint Roch's Festival held great prestige and attracted attention from across the city. Even into the early 1930s, the most traditional aspects remained significant, as was reported in the local press. However, the celebrations did not escape the turbulent political climate of the time. In 1909, the Barcelona City Council abandoned the tradition of fulfilling the city's vow to Saint Roch, and in 1923, it withdrew its subsidy for the festival. This added to the repression of Catalan cultural expressions under the dictatorship of General Miguel Primo de Rivera, and later, to a lesser extent, under the *Dictablanda* of General Dámaso Berenguer, shook the festival's foundations. It was only with the proclamation of the Second Spanish Republic and the restoration of Catalan autonomy that the festival began to regain some of its former glory.

Between 1930 and 1935, the festival was celebrated on a smaller scale, for only three days and having a mostly unchanging brochure. On the Feast of the Blessed Virgin Mary, the giants and dwarfs did their procession, puppet shows were performed, at the time by the puppeteers Miquel Casals or Joan Flotats, release of montgolfiers, which are hot-air balloons, *cucanya* and the illumination of the chapel. On the Feast of Saint Roch, the day began with a

thunderous wake-up call of fireworks, followed by a procession that featured the giants, the big-headed, the flag bearers, and a marching band, leading to a solemn service at the cathedral. Bread and food vouchers were distributed to the poor, and the day continued with a vermouth concert, more puppet shows and *cucanya*, an afternoon concert, further chapel illuminations, and a grand fireworks display by *Estapé Germans i Masias*, a pyrotechnic company that had recently established on Palla Street. On the 17th of August, the festival concluded with another memorial mass for the deceased residents, the release of montgolfiers and fireworks, traditional games, a final procession of the giants and dwarfs, children's entertainment such as illusionists *Jarpel* and clowns like *Les Pompi*, and a grand sardana concert, with performances by *La Principal Olotina*, *La Principal de Barcelona*, and *Emporium*.

In 1936, the festival was not held as the Spanish Civil War had begun.

A n'els veïns, xics i grans de la plaça i dels voltants -sense penes ni fatigues- de pisos i de botigues; tan al joves com els vells, sense angúnies ni tropell; lo mateix als potentats que als que viuen als terrats; la Comissió us fa saber amb tota la bona fe, que aquest any, ni aquí ni en lloc com les Festes de Sant Roc tant complertes no veureu ni tan grans... si ens ajudeu.

Josep Barbany, *Pepet del Carril*

To the neighbours of the square and the nearby streets, young and old —without worries nor complaints— flats and shops alike, young folks and elders, without worry nor fuss; to the rich and to the poor; the Festival Committee sincerely lets you know that this year you won't see anything as grand as the Saint Roch's Festival...if you help us.

Josep Barbany, *Pepet del Carril*

*Els gegants, com a gegants,
són més xics que no pas grans.*

Valentí Castanys i Borràs (Auca de la Plaça Nova)´

The giants, as the giants,
are shorter than taller.

Valentí Castanys i Borràs (Auca de la Plaça Nova)´

The Modern Festival: 1903-1935 (II)

Traditional and unique elements of Saint Roch of the Plaça Nova

In the early 20th century the innovative and spirited Festival Committee introduced more unique festive elements from the neighbourhood to the traditional elements of the Saint Roch's Festival, such as the *Bandera dels Bastaixos*, the *Porró Llarg* and the *Panellets de Sant Roc*. These have remained part of the festival to this day and have become traditional symbols of the festivities.

The Green Flag

In 1903, the Festival Committee agreed to make a new neighbourhood flag that was known, and it still is, as the Green Flag. The flag was named after the colour of its silk fabric, fringes and cords. The Green Flag was embroidered with gold thread and bore the inscription *Festes de Sant Roch Plassa Nova 1903* (Saint Roch Festival, Plaça Nova, 1903). The flagpole, over four metres high, is topped with a gilded finial of Saint Roch, crafted by the metalworker M. Gelabert. Since then, the Green Flag has taken part in the procession, carried by the youngest members of the Committee alongside the *Bastaixos*¹¹ flag and the city's banner.

On Saint Roch's feast day, the *Bastaixos* flag is hung in a place of honour in the Plaça Nova. Meanwhile, after the procession and the dances in the courtyard of the Episcopal Palace, performed by the various figures of the neighbourhood's festive imagery, and as a long-

¹¹ The «Bastaixos» were the workers of the marina port who transported things from one place to another carrying it on their necks.

standing privilege of the residents the Green Flag is placed on the main balcony of the Episcopal Palace, from where it presides over the celebrations.

It is also worth mentioning that, during the 1930s, some children from the neighbourhood, who years later would become members of the Committee and, at the time, were part of the *Club Sant Jordi i Sant Roc*, carried a *senyera*, the traditional Catalan flag, embroidered with the club's motto as they marched alongside the giants. The flag was made by a young girl named Montserrat Pla.

The Cucanya of Plaça Nova

The loss of the *cucanya*, a traditional game similar to the greasy pole, in Sarrià in 1901 led the Committee to consider building its own, unique and original version for the neighbourhood. In 1904, Francesc Llorens, a carpenter and antiques dealer from Bou Street in Plaça Nova and a member of the Committee, built a new *cucanya* for the Saint Roch's Festival. This structure, which still stands today, continues to delight children during the festival.

The *cucanya* of Plaça Nova has become a ritual and a main attraction for generations of children, and even some adults, of the neighbourhood. It is a one-of-a-kind structure, different from the others known as *cucanyes de pal*. This type of *cucanyes* can be classified into two categories: vertical and horizontal. The one in Plaça Nova could be considered horizontal, but it differs from others both in form and in the way the game is played. The structure is a 3m (9.8ft) long pinewood pole with 30cm (11.8in) sides that are square and bevelled. Each end is fitted with two cross-shaped wooden pieces, from which an iron axle extends on either side. These greased axles are placed into holes in two vertical wooden posts fixed into the ground, which are sized to match the old paving stones that once covered the square, so the pole remains about 3m (9.8ft) above the ground. Each end of the cross-shaped piece has a loose-hanging rope, four of them in total, and one of the vertical posts has small wooden wedges that are used as steps.

To play the game of the *cucanya*, a child, typically between the ages of three and sixteen, climbs up the wooden wedges and sits astride the pole with their legs on either side, resting their feet on two of the ropes while holding onto the other two with their hands. During this process, the member of the association responsible for overseeing the game, known as *cucanyaire*, keeps the pole steady. Since the axles are greased, the pole tends to spin rather

rapidly under the child's weight. Once seated safely, the player must go through the pole while sitting or lying on their chest, pulling on the ropes to maintain balance, and must reach the other end without making the pole spin. Upon reaching the far post, they must tap it lightly with their head, turn around, and repeat the process in the opposite direction. If successful, the player will cling firmly to the pole with their arms and legs, and the *cucanyaire* will spin it three times. After that, the player will come down and receive a small prize. However, if the pole spins before they complete the challenge, they either fall off it or, if they manage to hold on, end up hanging upside down. In that case, the *cucanyaire* spins them as many times as they wish, or as many as the public demands, before they try to complete the challenge again!

The Saint Roch's Giants of Plaça Nova

During the years between the 19th and 20th centuries, the Festival Committee would hire a pair of giants to parade in the *passada*, procession, and entertain the kids. These giants came from different institutions or recreational societies. According to different versions, they may have belonged to the *Casa de la Caritat* (House of Charity) or the *Societat del Born*, as they were referred to as the carnival giants. Still, they may have come from another carnival association. Josep Maria Garrut mentions the giants of Niu Guerrer, whose origins remain a mystery, as their names, «Don Quevedo and his wife», offer no clues of their origin.

In 1905, the Festival Committee commissioned the construction of a pair of giants to the workshop *Vayreda, Bassols Casabò y Cia., SL, El Arte Cristiano of Olot* for the festival and the local community. The choice of this prestigious workshop, renowned for its religious imagery and located far from Barcelona, especially considering that since 1838, the workshop *El Ingenio* had been operating on Rauric Street, near the square, could be explained by two factors. On the one hand, the Olot workshop had created *gegantons*, which are smaller giants, in 1902 sculpted by Toribi Sala i Vidal, which were replicas of the Olot giants, crafted, at least the male giant, by the famous sculptor Miquel Blay i Fàbregas. Those replicas had participated in the *Concurs de Gegants i Monstres Típics* at the *Festes de la Mercè* that year, and it is likely that the residents of Plaça Nova saw them and were inspired to commission similar figures for the Saint Roch's Festival. On the other hand, records indicate that *Vayreda, Bassols Casabò y Cia., SL* supplied the religious image shop *Rosés*, located in Plaça Nova, establishing an almost direct connection between the workshop and the Festival Committee.

The *Gegants de la Plaça Nova* were unveiled during the Saint Roch's Festival in 1906. The male giant measured 2.75m (9ft) in height, while the female was 2.70m (8.85ft). The sculptures were made of papier-mâché and plaster. They are attributed to the master sculptor Toribi Sala i Vidal, and at least the design of their heads follows the model of the Olot giants, created by Miquel Blay. For 80 years, they were known as the *Gegants de Sant Roc de la Plaça Nova* and were the first giants in Barcelona owned by the residents of a neighbourhood. This was explicitly stated in the first festival brochure: «Departure of the giants and dwarfs owned by the residents».

From the beginning, the Committee formed a team of *portadors*, the carriers of the giants, from among the neighbourhood's young residents, though they did not become official members of the Festival Committee until many years later. However, a Committee member was always appointed to oversee the processions, outings, and dances of the giants and big-headed and to train the carriers. During the early years, this role was taken on by Josep Urgés, known as *Pepet Matalasser*. The giants were also accompanied by the neighbourhood children, dressed in white with espadrilles, red sashes, and *barretina*, a traditional catalana hat mostly worn by men, in hand, collected donations for the festival while calling out: «Tirin!, tirin!, per als gegants!» or «No hi ha res per als gegants?!».¹²

For their processions and dances, the giants were accompanied by a *flabiolaire*, a musician playing the *flabiol*, a small flute and a taborin. While we have early photographic records of a musician, his name remains unknown, though it is clear he was very young, almost a child. He may have been a local boy attending the music school on Carrer de Montjuïc del Bisbe. By the 1920s and 1930s, the giants and big-headed were accompanied by the renowned *flabiolaire* Pau Orpí i Gili, known as *el Matador* or *Mataporcs* in Plaça Nova. He was the same musician who accompanied the city's giants in the *Corpus Christi* procession. After the war, other well-known musicians accompanied the giants on their processions.

Throughout the year, the giants and big-headed only appeared for the Saint Roch's Festival and occasionally for *Corpus*. They were stored in the Amat store, located in *Racó de Sant Roc* in Plaça Nova. Some residents still remember how the giants were tucked away among carpets and rugs, hidden until the following year. This warehouse also served as their refuge during the Spanish Civil War (1936-1939), the only time in their 108-year history when

¹² « Is there nothing for the giants?! » or « Throw some coins for the giants! ».

they did not appear; the carpets surrounding them protected them from destruction resulting from the devastating bombing of the neighbourhood on the 30 of January 1938.

The Big-Headed Figures: Tano, Beco, and Cu-cut

In 1906, along with the giants, a pair of big-headed were purchased from *El Arte Cristiano*. However, the craftsmanship of their sculpting, rich in detail and character, and the fact that similar figures from the late 19th and early 20th centuries have been found, suggest that they may have been made in Valencia, Spain. The two figures became known as Tano and Beco, as they resembled two well-known characters from the neighbourhood.

Tano resembled the tripe sellers and offal vendors who set up their stalls on Sagristans Street. Those in this trade had Saint Cajetan -«sant Gaietano»-, whose church stood nearby, as their patron saint, and for this reason, they were called *tanos*. Since this occupation was regarded as lowly and their nickname could be confused, it was widely and wrongly believed that they were all gypsies, as it seemed that *tano* came from *gitano*, which is the Catalan word for gypsies. From this very street, the Catalan expression «La mare del Tano quan era gitano!»¹³ emerged. Given that the figure had Romani-like features and a rather surly expression, the locals started to call the big-headed Tano.

Beco, on the other hand, had a friendlier appearance and softer features. It was named after the popular and witty Italian cook Giovanni Antonio Ardizzi, known in the neighbourhood as *Antonet Ardiz*, who owned the famous and highly frequented inn *Cal Beco del Racó*. This establishment was located at the corner between Capellans Street and Plaça Nova. Throughout the first half of the 20th century, *Cal Beco del Racó* was renowned across the city for its excellent feasts and its affordable prices.

The two big-headed always accompanied the Plaça Nova giants in processions and parades, creating an inseparable troupe until the figures disappeared in 1963.

In 1907, the Festival Committee purchased a third big-headed: Cu-cut! The new *nano*, as it was called, represented the main character of the satirical magazine of the same name created by the illustrator Gaietà Cornet. However, unlike the giants and the big-headed Tano and Beco, this figure does not appear to have been purchased from *El Arte Cristiano*. The Cu-

¹³ «Tano's mother when he was a gypsie» would be the literal translation.

cut of Plaça Nova is also attributed to the image-maker Toribi Sala, who had previously created another figure of the same character for Olot's parade. In 1906, Sala left *El Arte Cristiano* to establish *Las Artes Religiosas*, which means that it would be possible that the new big-headed of Plaça Nova originated from this workshop.

Cu-cut, a cunning farmer wearing a large red *barretina*, a yellow bow, Sunday-best attire, espadrilles and carrying a peasant's/farmer's umbrella, would parade through the festival mounted on a donkey. Josep Urgés, known as *Pepet Matalasser* and a member of the Festival Committee, was appointed trainer of the figure's carriers. However, the Cu-cut was rumoured to be too heavy to carry and, by 1924, it was abandoned. Some neighbours even claimed it was discarded and was never seen again. On commission from the Festival Committee, the sculptor Domènec Umbert recreated the *Cu-cut* in 1986 with entirely new features.

The festival posters. Antoni de Paula Rigau i Tolosa

Between 1907 and 1972, a distinctive element of the Saint Roch's Festival was the large poster, which advertised the festivities. With the impressive dimensions of 2×0.8m (6.5×2.62ft), the poster was presented a few days before the festival on the Roman tower of the Casa de l'Ardiaca, which was once the archdeacon's house, the same place, a painted panel of Saint Roch, old festival announcements, and various advertisements had been displayed. The poster was hung down from large iron hooks, which, nowadays, are still preserved at the same location. For many years, the festival poster became an attraction in itself and was eagerly awaited by the city with curiosity and interest.

This poster, which was unique and original in each edition, was designed and painted by Plaça Nova's artist Antoni de Paula Rigau i Tolosa (1886–1972), who created numerous decoration designs and other Saint Roch's Festival elements throughout his life: flags and pennants, decorations for the chapel, costumes for the giants, rubber seals and emblems for the Committee, illustrations for various publications, and countless drawings and paintings of the Plaça Nova, the surrounding streets, the neighbourhood's most known people, and historical recreations of how the festival, the square, and the neighbourhood might have looked in different eras.

Antoni de Paula Rigau was born in 1886 in Plaça Nova, he was the son of the local baker and was known as *Antonet del Forn*. From an early age, he became involved in the Saint

Roch's Festival, which his father also took part in as a member of the Committee, a role he would later take on. Rigau spent years collecting all sorts of information, objects, and documents related to the festivities and the neighbourhood, leaving behind a magnificent archive. His work was continued excellently by Antoni Parellada i Estruch (1927–2014), who served for many years as the secretary and archivist of the Committee.

Antoni de P. Rigau meticulously documented the Plaça Nova's Saint Roch's festivities for the team of Catalan and Spanish speakers who participated in the *1er Congr s international des Arts populaires*¹⁴, held in the Czech city of Prague in 1928. Folklorists such as Joan Amades and Aureli Capmany and historians like Agustí Duran i Sanpere and Josep Maria Garrut incorporated much of this paper into their works about Saint Roch's Festivities.

Antoni de Paula Rigau studied fine arts and was a member of the Reial Cercle Artístic. His pictorial work is extensive yet forgotten. It is worth mentioning that he created fifty-six posters for the festivities between 1907 and 1972 the year of his death. Each of these fifty-six posters is a unique and original artwork, reflecting the artistic and popular styles that evolved throughout the seven decades of the 20th century. The posters perfectly display the influence of prevailing artistic movements: Modernisme, Noucentisme, *Art Deco*, rationalism, the *oficialisme nacionalsindicalista*, historical realism and the naïve art of his later years.

Nevertheless, his festival posters are also an exceptional visual chronicle of the political and social changes the city and the country experienced, suffered, and enjoyed over sixty-five years. From cultural and educational references of the Commonwealth of Catalonia and symbols of Catalan nationalism during the period of autonomy to the early years of Franco's dictatorship, which was represented in his work with national-syndicalist, fascist, and religious-nationalist elements. In his later years, Rigau's posters demonstrated a profound commitment and love for Plaça Nova and everything Barcelona represents: *la barcelonitat*.

The artistic and documentary value of Antoni de Paula Rigau's festival posters was proved by the splendid exhibition of forty of his original works held in 1966 at the Reial Cercle Artístic, while the artist was still alive. After his death in 1974, the Committee paid tribute to him with a posthumous exhibition at the Col legi d'Arquitectes de Catalunya, featuring all fifty-six original posters. This was the only occasion in which all the posters were displayed together.

¹⁴ First International Congress of Popular Art

Following the 1974 exhibition, the Committee deposited the fifty-six original posters at the Institut Municipal d'Història de Barcelona, as documented by Josep Maria Garrut. Nowadays, fifty-four of these fifty-six posters are missing; only the ones from 1939 and 1952 have been located, the former at the Fundació Lluís Carulla and the latter at the Museu Etnològic de Barcelona.

The Great Balloon of Captain Munyon

One of the long-standing children's traditions during the festival between the 19th and 20th centuries alongside the Japanese fireworks, which were harmless rockets that released toys for the youngsters, was the launching or release of hot-air balloons, *bombes* or *montgolfiers*. In 1909, a new tradition was born: the launching of a large balloon that came to be known as The Great Balloon of Captain Munyon. This event has since become one of the most distinctive traditions of the Saint Roch's Festival.

This paper balloon, inflated by the heat generated from the combustion of an alcohol-soaked cotton ball, continued to be launched well into the 1980s. It was customary, although this was lost after the Civil War and not recovered until shortly before the death of dictator Franco, for the balloon to carry a long, made of paper, *senyera*; the Catalan flag.

The Great Balloon of Captain Munyon, along with the other aerostatic balloons, stopped being launched for several years due to a ban in the late 1980s on releasing fire-based devices. The tradition was revived in 1997 using helium-filled balloons with new characteristics; nowadays, the shape of the balloon changes every year and represents a figure chosen for its negative role during the year; the design and construction are by Pau Campabadal, a member of the association. The release of the balloon symbolises the casting away of bad omens, misfortunes, and harmful individuals or events from the past year. As the balloon takes flight, children shout: «Out! Out! Out with Captain Munyon!».

6. CONCLUSIONS

Com hem esmentat a la introducció d'aquest treball, la motivació de la traducció, la recerca i la investigació han estat guiades per l'amor a la cultura. Han estat guiades per un sentiment i, sense ell, aquest treball no hauria estat possible.

A més, en la introducció ens plantejàvem uns objectius a complir, i el principal consistia a traduir parcialment el llibre d'història i cultura popular catalana *425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*, escrit per Xavier Cordoní.

Quant a l'objectiu de preservar el valor cultural del text original i a l'anàlisi i documentació lingüística d'estratègies, considerem que ho hem aconseguit. A mesura que analitzàvem la terminologia i els referents culturals del text, els hem anat afegint a les taules terminològiques, i, per completar i triar com es traduïen a la llengua meta, en aquest cas l'anglès, hem realitzat una recerca, anàlisi i documentació lingüística extensa amb la finalitat de preservar amb la millor exactitud possible el valor cultural del text original. No només hem realitzat una recerca extensa de teories i propostes de traductòlegs i erudits sinó que durant la traducció pràctica dels dos capítols triats hem tingut molta cura a l'hora de traduir, amplificar, utilitzar equivalents dels referents culturals i altres termes.

Pel que fa a l'últim objectiu que ens havíem proposat, divulgar la cultura popular catalana, és un objectiu de futur, un objectiu que esperem que es compleixi quan es publiqui aquest treball.

A més, esperem que aquesta traducció també obri portes a més traduccions d'escrits o publicacions de cultura popular a altres llengües perquè actualment «a la Mercè es fan publicacions en diferents idiomes, sobretot en castellà, en anglès i en francès. Les publicacions, però no són específicament de la cultura popular sinó de tot; de la cultura popular, de concerts i d'arts de carrer», com deia Joan M. Camps de l'ICUB i com ell mateix comentava a la seva entrevista arran del turisme a Barcelona, es prepara per a la Mercè «una mena de fulletó, amb diferents idiomes, sobretot en anglès, explicant què és el correfoc i com s'ha d'anar vestit, perquè trobàvem que hi havia molts accidents». A més, Abel Plana, president de la Coordinadora de Colles Geganteres de Barcelona, explicava que amb el món globalitzat en el qual vivim és molt important que «la nostra cultura la sapiguem transmetre. Sapiguem transmetre això, els nostres valors. Sapiguem transmetre què està passant, què fem al carrer». Vam estar molt d'acord amb la seva proposta de proporcionar a les colles una mena de guia

per saber què explicar i com fer-ho en diferents idiomes als estrangers que arriben a Barcelona i es troben al carrer tota una festa major.

En definitiva, podem concloure que hem pogut assolir la majoria dels objectius que ens havíem plantejat a l'inici d'aquest treball i que el que queda és continuar cap endavant i esperar que l'últim dels objectius es faci realitat.

Quant a les hipòtesis, atès que la terminologia del llibre és molt concreta i lligada a la cultura popular d'una regió, vam preveure que ens trobaríem moltes dificultats per emprar equivalències en la llengua anglesa i que això comportaria prendre unes decisions que afectarien el format de la traducció i, definitivament, és el que ha passat. Ha estat una traducció complicada amb la qual hem hagut de treballar molt per preservar el valor cultural i, al mateix temps, utilitzar les eines necessàries perquè el lector anglosaxó pogués entendre el text. A més, teníem la dificultat afegida que es tractava d'una traducció inversa i això ha provocat que prenguéssim molta cura a l'hora de traduir no només la terminologia i els referents culturals sinó també els temps verbals, que és una de les complicacions més grans a l'hora de realitzar traduccions inverses. És cert, però, que conèixer el món de la cultura popular catalana i l'àmbit específic de les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova ens ha facilitat la recerca d'informació sobre llurs característiques i estructures i la traducció a l'hora de fer amplifícacions d'informació perquè en coneixíem els actes i la història. Malauradament, ha estat molt complicat trobar textos paral·lels en anglès que parlessin de la cultura popular catalana; fins i tot podríem afirmar que els únics que hem trobat eren traduccions o escrits per persones catalanoparlants. És a dir, no tenien un origen anglosaxó. Això ha provocat que no tinguéssim una referència ni elements que ja s'haguessin traduït amb anterioritat, menys en el cas de termes com «gegant» o «capgròs», que ja existeixen en la seva realitat.

Pel que fa a les cites que trobàvem al llibre que s'havien mantingut en l'idioma original, ja fos el català, el castellà o l'anglès, vam consultar directament amb l'autor i l'equip de treball del llibre. En Xavier Cordoní ens va comentar que, en ser una cita directa de documents i recerca havien decidit deixar-ho en l'idioma original. Quan vam preguntar-li si tenia alguna preferència quant a la manera en què volia que apareguessin aquestes cites a la nostra traducció, ens va demanar que, per mantenir aquesta imatge de cita, afegíssim la traducció a l'anglès a sota o al costat, depenent de la pàgina, però que l'original en català, castellà o francès es mantingués.

La tècnica de traducció que més hem utilitzat ha estat l'amplificació, i això ens recorda al que ens va comentar la Montserrat Garrich, escriptora i arxivista de cultura popular, durant la seva entrevista; no traduiria el que ella considera que són noms propis. Agafem aquesta idea i la compartim, perquè els referents culturals d'aquest llibre es comporten com noms propis. Tenen un context, una història al darrere que necessites saber per poder entendre el terme concret, per poder veure la imatge quan llegeixes la paraula.

L'ús d'aquesta tècnica en els referents culturals es deu a la distància cultural que separa la cultura original i la cultura meta; sense aquesta amplificació, la majoria dels referents culturals es perdrien en la traducció i no arribarien als lectors de destí; ni els referents ni la seva càrrega cultural i històrica. És per això que hem hagut de valorar en quines instàncies era necessari afegir informació al terme perquè el lector meta pogués llegir els capítols amb el mateix context sociocultural que tenen quan els llegeixen catalanoparlants. Així i tot, l'amplificació també té un problema i és l'economia de lletres. En el cas de maquetar els capítols traduïts s'hauria de revisar que, amb la informació afegida, no calgués modificar la maquetació original.

Aquest ha estat un treball molt enriquidor, hem pogut posar en pràctica tota la teoria que hem après durant la carrera, no només a l'hora de fer la traducció sinó també en redactar els apartats teòrics. A més, hem après a traduir els referents culturals, a mantenir el context sociocultural que els envolta i a tenir en compte en tot moment si el lector meta ho rebrà correctament.

Finalment, volem destacar que, com ja hem esmentat abans, una traducció inversa té una dificultat afegida, perquè normalment la llengua d'arribada és la nativa, perquè dominem més la llengua i el seu context sociocultural. Així i tot, tenim pensat continuar la traducció tant d'aquest llibre com d'altres de la cultura popular com a projecte de futur. Ara que ja hem traduït dos dels capítols de *425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*, ens agradaria molt continuar traduint-lo i ampliar l'anàlisi dels referents culturals de la cultura popular catalana i convertir-lo en una guia de referències, perquè, tal com explica Abel Plana, seria molt útil que les colles geganteres tinguessin una guia amb els referents culturals i la seva traducció per a poder respondre amb seguretat les preguntes de la gent que ve a visitar Barcelona.

En definitiva, ha estat un plaer treballar amb un llibre que tenim tan a prop, del qual coneixem l'autor i que parla de les nostres festes i desitgem que dos mons que estimem tant

com el de la traducció i el de la cultura popular catalana es puguin donar la mà en moltes altres ocasions.

7. BIBLIOGRAFIA

- Ajuntament de Barcelona. (s.d.). [*Fitxa medalla a Francesc Xavier Cordoní i Fernández.*](#)
- Associació de festes de la Plaça Nova. (s.d.). [*La Festa.*](#)
- Bassnet, Susan. (2002). *Translation Studies*. Londres: Routledge.
- Caganer. (s.d.). [*Caganer.*](#)
- Carpio, L. (2023). [*Festes de Sant Roc: 434 anys d'història.*](#) Diari de Barcelona.
- Catford, J. (1965). *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics*. Londres: Oxford University Press.
- Cordoní, X. (2014). *425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Cultura Popular. (10 d'octubre de 2014). [*425 anys de les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova.*](#)
- Cultura Popular. (s.d.). [*Festes de Sant Roc de la Plaça Nova.*](#)
- Forteza, A. (2005). «El tractament dels referents culturals en la traducció catalana de Gabriela, cravo e canela». *Quaderns: Revista de Traducció*, 12, p. 189-03.
- Generalitat de Catalunya. (21 de març de 2017). [*El Govern declara festa patrimonial d'interès nacional les Festes de Sant Roc a la plaça Nova de Barcelona.*](#) Govern.cat.(ed.) NOTA DE PREMSA
- Hurtado Albir, A. (2001). *Traducción y traductología: introducción a la traductología*. Madrid: Cátedra.
- James, K. (2002). «[*Cultural Implications of Translation*](#)». *Translation Journal*, 6(4), p. 1-6.
- Katan, D. (1999). *Translating Culture, an Introduction for Translators, Interpreters and Mediators*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Kitamura, K. (2009). «[*Cultural untranslatability*](#)». *Translation Journal*, 13(3), p. 58-80.
- Kroeber, A. I Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A Critical Review of Concepts and Definition*. Cambridge, Massachusetts: Peabody Museum Press.

Livingston, T; Geib, P; Belcher, B; Wandsnider, L; Sefczek, T. *An Introduction to Anthropology: the Biological and Cultural Evolution of Humans*. University of Nebraska Pressbooks.

Mangiron, C. (2008). *El Tractament dels referents culturals a les traduccions de la novel·la Botxan : la interacció entre els elements textuais i extratextuais*. [Tesi doctoral]. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona

Molina, L. (2001). *Análisis descriptivo de la traducción de los culturemas árabe-español*. [Tesi doctoral], Universitat Autònoma de Barcelona.

New Amsterdam History Center. (s.d.). [*Demographics: Turner: Mapping Early New York: Encyclopedia*](#).

Newmark, A. (1988). *A textbook of Translation*. Oxford: Pergamon Press.

Nida, E. (1964). *Towards a science of translation, with special reference to principles and procedures involved in Bible translating*. Leiden: Brill.

Nord, Ch. (1997). *Translating as a Purposeful Activity, Functionalist Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.

Santamaría, L. (2001). *Subtitulació i referents culturals. La traducció com a mitjà d'adquisició de representacions mentals*. [Tesi Doctoral], Universitat Autònoma de Barcelona.

Snell-Hornby, M. (2006). *The Turns of Translation Studies: New paradigms or shifting viewpoints?*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, p. 51-56.

Spencer-Oatey, H. (2012). [*What is culture? A compilation of Quotations*](#). GlobalPAD Core Concepts.

Tylor, E. (1871). *Primitive Culture*. Cambridge: Cambridge University Press.

UK Parliament. (s.d.). [*Committees*](#).

Vermeer, H. (1983). «Translation Theory and Linguistics». A: Roinila, P; Orfanos, R; Tirkkonen-condit, S. (eds). *Näkökötia käänämisen tutkimuksesta*. Joensuu, p. 1-10.

— (1987). What does it mean to translate?. *Indian Journal of Applied Linguistics* 13(2), p. 25-33.

— (1989). *Skopos and Commission in Translational Action*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Vlakhov, S. & Florin, S. (1970). Neperevodimoye v perevode: realii. *Masterstvo perevoda*. Moscú: Sovetskii pisatel.

8. ANNEXOS

8.1. TEXT ORIGINAL

La festa moderna: 1903-1935 (I)

Les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova, una gran empenta

Festes memorables [de Barcelona], entre les principals Sant Roc, a la Plaça Nova[...].

Francesc Curet

El primer terç del segle XX va representar l'autèntica edat d'or de les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova. L'any 1903 es renova la Comissió de Festes. Un primer pas de la renovació ja havia començat el 1902, amb la incorporació de joves pertanyents als llinatges menestrals habituals del barri i de nous veïns, prohoms de la política i la intel·lectualitat del moment i joves amb ínfules artístiques que donarien un gir a la festa i que, sense alterar l'esperit popular de la seva essència, l'enriquieren amb un aire nou de catalanitat i modernisme.

Els membres de la nova Comissió eren persones ben conegudes al barri i, només pel fet de pertànyer-hi, eren considerats l'elit del veïnat: primer Frances Taxonera, Joan Fadurdo, Josep Dueñas, Antoni Gené, Antoni Campañá Francesc Puig i Alfonso, Camilo Carballo o Francesc Llorenç, i després Isidre Baqué, Benet Morató, Antoni P. Rigau, Roc Russinyol, Antoni Thomas, Josep Urgés, Matías Gavín, Josep Barbany o Joan Estruch. Però tots ells al barri no deixarien mai de ser Pepet del Carril, Antonet del Forn, Juanito de la Taverna, Benito de les Sabates, Antoni el Cansalader, el Senyor Paco de la Farmàciaa, Pep el Matalasser, el Senyor Franciscu de la Llibreria, Matías Vetes i Fils o Isidret el Torner.

Durant el primer terç del segle XX la festa incorpora noves activitats d'acord amb els gustos del moment: sardanes, esbarts, corals, gegants i capgrossos, una nova cucanya, globus i focs japonesos, concerts i balls a la moda, el cartell de la festa dissenyat per Antoni de P. Rigau i nous guarniments per a la plaça. L'any 1911 es van confeccionar vint-i-sis noves banderes que omplien tota la plaça. Les noves banderes van ser dissenyades per l'Emili Baqué [torner] i les van cosir tantes noies fadrines del barri com banderes es van fer. Cada bandera anava signada per la noia que l'havia confeccionat. Se'n van fer dues d'espanyoles, dues de catalanes, dues de Barcelona, dues de Sant Jordi, dues de santa Eulàlia i dues de sant Roc, les altres

catorze eren al·legories de sant Roc i dels seus atributs o símbols distintius dels diferents comerços del barri.

Per Sant Roc a la Plaça Nova, [...] de bon matí hom desperta el veïnat amb una tronada que anuncia la festa. A les set s'organitza una passada presidida pels gegants, seguits dels capgrossos. Al darrera vénen els prohoms que porten les tres banderes propietat del barri... Després mengen dolços i beuen vi dolç amb un porró, propietat del veïnat, que té el broc tan llarg que per beure-ho cal estirar el braç i sostenir-lo amb força de tant que pesa [...].

Joan Amades

La Comissió de Festes va continuar convocant els veïns a la festa mitjançant els seus pregons i crides. Molts van ser publicats i són un exemple força divertit de la literatura popular festiva. Són destacables les crides, les auques i els versos del membre de la Comissió Josep Barbany, en *Pepet del Carril* -guanyador dels Jocs Florals de Gràcia de 1916 amb un poema satíric sobre les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova-, també una deliciosa crida a la festa d'un encara molt jove Antoni P. Rigau, *l'Antonet del Forn*, publicada a la revista *Patufet* l'any 1904, o la divertidíssima relació dels membres de la Comissió escrita el 1918 per l'Àngel Bufador, pseudònim de Joan Estruch, en *Juanito de la Taverna*. A partir de l'any 1920 les crides i els pregons es van convertir en edictes mitjançant els quals la Comissió de Festes, en clau d'humor, dictava als veïns i comercials les ordenances d'obligat compliment durant les Festes de Sant Roc. També es va publicar la indulgència als devots de sant Roc de la plaça Nova concedida l'any 1907 pel cardenal Salvador Casañas i Pagès: «Concedemos doscientos días de indulgencia, á todos los fieles cristianos de uno y otro sexo, de Nuestra jurisdicción Ordinaria, cada vez que devotamente rezaren la oración del Padre Nuestro ante la imagen de San Roque de talla que se venera en la capillita existente en la Plaza Nueva de esta ciudad».

Les Festes durant el primer quart del segle XX s'estructuraven al llarg de quatre dies al voltant de la diada de Sant Roc. El dia de la Mare de Déu s'inauguraven les Festes amb la sortida dels gegants i dels *nanos* [capgrossos], deixant clar al programa de festes que eren «propietat del vehinat». Després venia la funció de putxinel·lis, durant aquells anys a càrrec de Jaume Angès. Els veïns de la plaça Nova tenien el seu propi guinyol, cedit pel titellaire Juli Pi, que es guardava amb la cucanya, els gegants i els capgrossos, i va donar servei a tots els titellaires que van actuar per Sant Roc fins als anys cinquanta. El dia 15 s'acabava amb la

il·luminació de la capella; a part del sentit religiós, l'encesa de la capella causava molta expectació pel component artístic de la instal·lació.

El dia de Sant Roc la programació començava amb una gran tronada despertada i tot seguit diana a càrrec d'alguna banda de música. Durant aquests anys hi van passar les bandes de La Popular Barcelonesa, l'Obrera Martinense, la de l'Assyl Naval Espanyol, la de la Creu Roja, la Joventut Filarmònica, Els Cuatre Amichs, etc. Tot seguit es feia la passada [el seguici] amb els gegants i els capgrossos acompanyats d'un flabiolaire, de les banderes del barri i de la banda de música. Després venia l'ofici a la catedral, el repartiment als pobres de pans i de bons de dues pessetes amb cinquanta, el concert vermut a càrrec de la mateixa banda de la passada, la cucanya i alguna actuació d'esbarts o corals infantils. Entre d'altres, s'havia celebrat el ball de rams infantil o les caramelles de l'Orfeó La Ginestra. A la tarda del dia del sant se celebrava el concert de tarda amb la mateixa banda del matí o amb una altra de diferent i els Ballets Regionals. Hi van actuar en diferents edicions l'*Esbart de Dançaires* del Casal Nacionalista Martinenc sota la direcció de Felip Blasco i l'Esbart de Dansaires del Casal Nacionalista de la Barceloneta. La festa seguia a la tarda amb enlairament de globus -a partir del 1909 amb el que anomenaven Gran Globus del Capità Munyon-, focs japonesos, jocs de cucanya i il·luminació de la capella. La diada del sant acabava amb el gran castell de focs d'artifici a càrrec del pirotècnic Domingo Morgades.

La festa continuava els dies 17 i 18 amb la missa en sufragi dels difunts del barri, l'enlairament de globus i focs japonesos, la cucanya i la sortija, la sortida i dansa dels gegants i *nanos*, i la il·luminació de la capella. Algun any se celebraven balls i sardanes infantils i, cada dia, a la nit, una gran audició de sardanes, en la qual van actuar cobles com la Pubilla de Sant Andreu, La Principal Barcelonina, la Cobla Orquesta Barcino o la Cathalonia.

Els balls de nit se celebraven al racó de la plaça format pels carrers de la Corríbia, del Bou de la Plaça Nova i dels Capellans, anomenat pels veïns la Placeta, que es guarnia amb catifes, escuts i banderes. A partir de l'any 1910, però, els balls nocturns es van començar a celebrar a la Fonda de la Plaça Nova o en altres espais tancats, com ara, algun any, l'Ateneu Obrer del districte segon, al carrer dels Mercaders, número 42. A partir de l'any 1917 els balls es farien al Racó de Sant Roc dins del magatzem de l'estoreria Amat, que era just al costat de la torre romana on hi havia la capella del sant.

Les festes de Sant Roc gaudiren de gran prestigi i atenció a la resta de la ciutat durant el primer quart del segle XX i, en els aspectes més tradicionals, també durant els primers anys

de la dècada dels anys trenta, tal com constatava a bastament la premsa de la ciutat. Malgrat tot, les Festes també patien les circumstàncies convulses del moment. L'Ajuntament de Barcelona, que l'any 1909 va perdre el costum de complir el vot de ciutat, l'any 1923 va suspendre la subvenció a les Festes de Sant Roc. Això i les circumstàncies adverses a qualsevol manifestació de catalanitat que la dictadura del general Miguel Primo de Rivera, primer, i, en menor grau, la Dictablanda del general Dámaso Berengues, després, van fer trontollar les Festes, que no van recuperar part de la seva brillantor fins a la proclamació de la Segona República Espanyola i de l'autonomia de Catalunya.

A partir de l'any 1930 i fins a l'any 1935 les Festes es van celebrar, una mica més magres i només durant tres dies, amb les activitats més tradicionals i amb un esquema pràcticament invariable. El dia de la Mare de Déu: sortida dels gegants i dels nanos, sessions de titelles -durant aquells anys, a càrrec de Miquel Casals o de Joan Flotats-, enlairament de montgolfiers [globus], jocs de cucanya i il·luminació de la capella. El dia de Sant Roc: gran tronada despertada, passada [seguici] amb els gegants i els capgrossos, les banderes i la banda de música, ofici a la catedral, repartiment de pans i bons als pobres, concert vermut, titelles i cucanya, concert de tarda, il·luminació de la capella i gran castell de focs d'artifici a càrrec d'Etapé Germans i Masias -aquesta indústria pirotècnica s'havia instal·lat feia poc al carrer de la Palla. El dia 17: missa en sufragi dels difunts del barri, enlairament de montgolfiers i focs japonesos, cucanya i sortija, sortida dels gegants i dels capgrossos, espectacles infantils amb il·lusionistes -com ara Jarpel- i pallassos -com Les Pompi., il·luminació de la capella i gran audició de sardanes. Durant aquests anys van actuar les cobles La Principal Olotina, La Principal de Barcelona i l'Emporium. L'any 1936 no es van celebrar les Festes: havia esclatat la Guerra Civil.

A n'els veïns, xics i grans de la plaça i dels voltants -sense penes ni fatigues- de pisos i de botigues; tan al joves com els vells, sense angúnies ni tropell; lo mateix als potentats que als que viuen als terrats; la Comissió us fa saber amb tota la bona fe, que aquest any, ni aquí ni en lloc com les Festes de Sant Roc tant complertes no veureu ni tan grans... si ens ajudeu.

Josep Barbany, *Pepet del Carril*

Els gegants, com a gegants,

Són més xics que no pas grans.

Valentí Castanys i Borràs (Auca de la Plaça Nova)

La festa moderna: 1903-1935 (II)

Elements tradicionals i singulars de Sant Roc de la Plaça Nova

Als elements festius tradicionals de les Festes de Sant Roc, com ara la Bandera dels Bastaixos, el Porró Llarg o els Panellets de Sant Roc, durant la primera dècada del segle passat la innovadora i activa Comissió de Festes hi va anar sumant un seguit d'elements festius singulars del barri que arribarien fins als nostres dies amb plena vigència i com a símbols tradicionals de la festa.

La Bandera Verda

L'any 1903 la Comissió de Festes va acordar confeccionar una nova bandera del barri, que va ser coneguda —i encara ho és— com la Bandera Verda. La bandera va ser anomenada d'aquesta manera pel color de la tela de seda i dels serrells i bordons. La Bandera Verda va ser brodada amb fil d'or i amb el lema «Festes de Sant Roch Plassa Nova 1903». El pal de la bandera, de més de quatre metres d'alçada, és coronat per una imatge daurada de sant Roc, obra del metal·lista M. Gelabert. Des d'aleshores la Bandera Verda va desfil·lar en el seguici, portada pels membres més joves de la Comissió al costat de les banderes dels Bastaixos i de la ciutat.

De la mateixa manera que la diada de Sant Roc la Bandera dels Bastaixos era col·locada en un lloc d'honor de la plaça Nova, la Bandera Verda, després del seguici i dels balls al pati del Palau Episcopal a càrrec dels diferents elements de la imatgeria festiva del barri, és col·locada —com a privilegi secular dels veïns— a la balconada principal d'aquest palau, des d'on presideix la festa.

Cal esmentar que durant els anys trenta alguns infants de la plaça, que uns quants anys després serien membres de la Comissió, constituïts en el Club Sant Jordi i Sant Roc, van lluir una bandera catalana amb el lema del club brodat, amb la qual desfilaven al costat dels gegants. De confeccionar la bandera, se'n va encarregar la nena Montserrat Pla.

La Cucanya de la Plaça Nova

La pèrdua l'any 1901 de la cucanya de Sarrià va fer que la Comissió es plantegés de construir-ne una de pròpia, original i única per al barri. L'any 1904 Francesc Llorens, fuster i antiquari del carrer del Bou de la Plaça Nova i membre de la Comissió, va construir una nova cucanya per a les Festes de Sant Roc que actualment encara és l'atracció de nenes i nens per les Festes de Sant Roc.

La Cucanya de la Plaça Nova ha esdevingut ritual i principal atracció de les nenes i dels nens del barri, i fins i tot d'algun adult, durant generacions. És una peça única i original, diferent de la resta de cucanyes anomenades *de pal*. De cucanyes de pal, en podem trobar de dos tipus: verticals i horitzontals. La de la plaça Nova podria ser considerada de les horitzontals, però es diferencia de les restants tant per la forma com pel mateix joc. L'aparell consisteix en un pal de fusta de pi d'uns tres metres de llarg, amb les bandes d'uns trenta centímetres quadrades i escantonades. Els extrems acaben amb dues fustes travesseres per banda en forma d'aspa d'on surt un eix de ferro a banda i banda. Els eixos greixats es col·loquen en uns forats en dos pals més que són clavats a terra —els pals tenen la mida exacta de les antigues llambordes que empedraven la plaça—, de manera que el travesser es manté a uns tres metres d'alçada. De cada un dels extrems de les aspes es lliga una corda sense tensar, en total quatre. Un dels pals laterals disposa d'unes petites falques de fusta que fan la funció d'esglaons.

En el joc de passar la cucanya un nen o una nena, habitualment d'entre tres i setze anys, puja pel pal lateral i es col·loca al travesser assegut amb les cames a banda i banda de la cucanya, reposa els peus sobre dues de les cordes i amb les mans s'agafa a les altres dues. Mentre dura aquesta operació d'acomodament a la cucanya, un cucanyaire —que és com s'anomena el membre de l'associació que vetlla pel joc— manté ferm el pal travesser, ja que, com que els eixos estan enllardats, la tendència del pal és de girar molt ràpidament pel mateix pes del nen o de la nena. Una vegada assegurat damunt la cucanya, el participant ha d'avançar pel pal assegut o amb el pit sobre la fusta, ajudant-se tot estirant les cordes, i ha d'arribar fins a l'altre extrem sense que giri la cucanya. En arribar a l'altre pal, l'ha de tocar amb un petit cop de cap, girar sobre el travesser i repetir l'operació en sentit contrari. Si ho aconsegueix, s'agafarà fermament a la cucanya amb els braços i les cames i el cucanyaire el farà girar tres vegades. Tot seguit es deixarà caure. En arribar a terra rebrà un petit obsequi com a premi. En cas que la cucanya giri abans d'aconseguir passar-la, el participant o bé cau o, si s'agafa, sempre queda

cap per avall. Aleshores se'l fa girar tantes voltes com vulgui el cucanyaire o com reclamin els que s'ho miren... i a tornar-ho a provar!

Els Gegants de Sant Roc de la Plaça Nova

Durant els anys de traspàs entre els segles xix i xx la Comissió de Festes llogava alguna parella de gegants perquè desfilessin a la passada (seguici) i entretinguessin la quitxalla. Els gegants procedien de diferents institucions o d'entitats recreatives. Segons les diferents versions, podrien haver estat els de la Casa de la Caritat o els de la Societat del Born, ja que es parlava dels gegants de Carnaval, o bé d'alguna altra societat carnavalesca. Josep Maria Garrut parla dels gegants del Niu Guerrer, que els veïns del barri anomenaven misteriosament, ja que el nom no ens dóna cap pista sobre la seva procedència: «Don Quevedo i la seva muller».

L'any 1905 la Comissió de Festes va encarregar per a la festa i el veïnat la construcció d'una parella de gegants a Vayreda, Bassols Casabò y Cia., SL, El Arte Cristiano d'Olot. L'elecció d'aquest prestigiós taller olotí, especialitzat en imatges de sant, tan allunyat de Barcelona —i més si es té en consideració que al carrer d'en Rauric, ben a prop de la plaça, des de l'any 1838 hi havia el taller imatger El Ingenio-, tindria dues explicacions raonables. El taller olotí tenia uns gegantons construïts el 1902 per l'escultor Toribi Sala i Vidal que eren una còpia en petit dels gegants d'Olot —construïts, almenys el gegant, pel famós escultor Miquel Blay i Fàbregas - i que van participar en el Concurs de Gegants i Monstres Típics de les Festes de la Mercè d'aquell any. Possiblement, els veïns de la plaça Nova els van veure i se'ls va acudir de fer l'encàrrec d'uns gegants similars per a les Festes de Sant Roc. D'altra banda, Vayreda, Bassols Casabò y Cia., SL, segons consta als seus arxius, era proveïdora de la botiga d'imatges religioses Rosés, amb seu a la plaça Nova. D'aquesta manera, la connexió entre el taller imatger i la Comissió de Festes era força directa.

Els Gegants de la Plaça Nova van ser estrenats per les Festes de Sant Roc de l'any 1906. El gegant feia 2,75 metres d'alçada i la geganta, 2,70. Les escultures són fetes de cartró i pasta de cartró (guix i cola). Les figures són atribuïdes al mestre escultor Toribi Sala i Vidal, i és clar que almenys el disseny de les testes segueix el model dels d'Olot, obra del mestre Miquel Blay. Els Gegants de Sant Roc de la Plaça Nova -amb aquest nom van ser coneguts durant vuitanta anys- van ser els primers gegants barcelonins propietat dels veïns d'un barri, i així es feia constar en els primers programes de les Festes: «Sortida dels gegants i nanos propietat del veïnat».

Des del primer moment la Comissió va bastir la seva colla de portadors amb veïns, majoritàriament molt joves, que no adquirien la condició de membres de la Comissió de Festes fins passats molts anys. Sempre hi havia, però, algun membre de la Comissió que feia de responsable de les passades, de les sortides i de les danses dels gegants i dels capgrossos, i que era nomenat *entrenador* dels portadors, tant dels gegants com dels capgrossos. Durant els primers anys, d'aquesta feina, se n'encarregava Josep Urgés, en *Pepet Matalasser*. Els gegants també eren acompanyats per tots els nens i les nenes del barri, que, vestits de color blanc, amb espadenyes de vetes, faixa vermella i amb la barretina a les mans, recollien xavalla per a les Festes tot cridant: «Tirin!, tirin!, per als gegants!...»; o bé: «No hi ha res per als gegants?!».

Per a les seves passades i balls, els gegants tenien l'acompanyament musical d'un flabiolaire. Dels primers anys, però, només tenim constància gràfica del músic, no en sabem el nom, però es pot veure clarament que era molt jove, gairebé un nen. Possiblement era algun noi del barri alumne de l'escola de música que hi havia al carrer de Montjuïc del Bisbe. Durant les dècades dels anys vint i trenta del segle passat, als gegants i capgrossos ja els acompanya el prestigiós flabiolaire de Sant Llorenç d'Hortons Pau Orpí i Gili, el *Matador*, conegut també a la plaça Nova com *en Mataporcs*; aquest músic era el que també acompanyava els gegants de la ciutat a la processó de Corpus. Més tard, després de la guerra, vindrien altres musics no menys famosos.

Els gegants i els capgrossos durant tot l'any només sortien per les Festes de Sant Roc i, en alguna ocasió, per Corpus. Eren desats al magatzem d'estores i persianes Amat, que hi havia al Racó de Sant Roc de la plaça Nova. Algun veí encara recorda com els gegants eren entaforats entre catifes i estores, on restaven amagats fins a l'any següent. Aquest magatzem va servir als gegants d'amagatall durant la Guerra Civil (1936-1939), únic període dels seus cent vuit anys de vida en què no han actuat, i les catifes que els envoltaven els van protegir i preservar de ser destruïts en el terrible bombardeig que va patir el barri el 30 de gener de 1938. L'any 1939, finalizada la guerra i repeses les Festes, els gegants de Sant Roc de la Plaça Nova van estrenar nous vestits, confeccionats per la jove veïna de la plaça Maria Thomas Estruch, i, al costat dels capgrossos Tano i Beco, van tornar a fer les seves passades i ballades, que, tal com veurem més endavant, mai més no s'han interromput.

Els capgrossos: el Tano, el Beco i el Cu-cut

L'any 1906, juntament amb els gegants, a El Arte Cristiano es van comprar un parell de capgrossos. Però la factura de la seva escultura —molt treballada i amb força personalitat— i el fet que se n'hagin trobat d'altres de semblants datats entre la fi del segle XIX i l'inici del XX fa pensar que podrien haver estat construïts a València. Els dos capgrossos van ser coneguts com el Tano i el Beco, ja que recordaven dos personatges característics del barri.

El Tano recordava els tripaires i venedors de menuts que instal·laven les seves parades de venda al carrer dels Sagristans. Els d'aquest ofici tenien com a patró sant Gaietà -«sant Gaietano»-, amb advocació a la veïna església del mateix nom, i per aquest motiu eren anomenats *tanos*. Com que aquest ofici era considerat miserable i, a més, el malnom que rebien els tripaires es prestava a confusió, es creia que tots eren gitanos, *tanos*. D'aquest mateix carrer dels Sagristans va sortir l'expressió «la mare del Tano quan era gitano!». Com que el capgròs tenia trets agitanats i un aspecte de pocs amics, els veïns del barri el van anomenar d'aquesta manera.

El Beco, d'aspecte més simpàtic i trets més suaus, va rebre el nom pel popular i bromista cuiner italià Giovanni Antonio Ardizzi, conegut al barri com *l'Antonet Ardiz*, propietari del prestigiós i molt concorregut hostal de Cal Beco del Racó. La fonda de Cal Beco estava situada al racó que formava el carrer dels Capellans a l'entrada de la plaça Nova. Cal Beco del Racó va ser famosa per tota la ciutat durant la primera meitat del segle XIX pels magnífics tiberis que servia i pels bons preus.

Els dos capgrossos sempre van acompanyar els Gegants de la Plaça Nova en les passades i els seguicis, i van formar una comparsa inseparable fins que van desaparèixer, l'any 1963, tal com veurem més endavant.

L'any 1907 la Comissió de Festes va comprar un tercer capgròs: el Cu-cut! El nou *nano*, com l'anomenaven, representava el personatge creat pel dibuixant Gaietà Cornet i era el protagonista de la revista satírica del mateix nom. Sembla, però, que, a diferència dels gegants i del Tano i el Beco, aquest capgròs no va ser comprat a El Arte Cristiano. El Cu-cut de la Plaça Nova és atribuït també a l'imatger Toribi Sala, que ja havia construït un altre capgròs d'aquest mateix personatge per a la faràndula d'Olot. Aquest imatger l'any 1906 va deixar els tallers d'El Arte Cristiano i va fundar Las Artes Religiosas; d'aquesta manera, seria del tot creïble que el nou capgròs plaçanoví sortís d'aquests obradors.

El Cu-cut, un pagès murri que duia una gran barretina vermella, una llaçada groga, vestit de diumenge, espadenyes i paraigua de pagès, passejava per les Festes muntat dalt d'un ase. El membre de la Comissió Josep Urgés, *en Pepet Matalasser*, va ser nomenat entrenador dels portadors del nan. El Cu-cut, que tenia fama de ser molt pesat de portar, l'any 1924 va ser oblidat, alguns veïns deien que llençat, i no se'n va saber res més. Per encàrrec de la Comissió de Festes, l'any 1986 el nan Cu-cut va ser recuperat per l'escultor imatger Domènec Umbert amb totes unes altres noves característiques, tal com veurem més endavant.

Els cartells de la festa. Antoni de Paula Rigau i Tolosa

Entre els anys 1907 1972 un element singular de les Festes de Sant Roc va ser el seu gran cartell anunciador. Amb unes mides excepcionals, 2 metres per 0,8 metres, el cartell era col·locat uns dies abans de les Festes a la torre romana de la Casa de l'Ardiaca, al mateix lloc on s'havien col·locat successivament la taula pintada de sant Roc, els antics anuncis de la festa i publicitat diversa. El cartell es penjava d'uns grans ferros en forma de ganxo que actualment encara es conserven al mateix lloc. Durant anys el cartell de la festa va esdevenir per si sol una atracció que la ciutat esperava amb interès i curiositat.

Aquest cartell, únic i original en cada edició, era concebut i pintat per l'artista plaçanoví Antoni de Paula Rigau i Tolosa (1886-1972), creador de molts dissenys de guarniments i d'altres elements de la festa al llarg de tota la seva vida: banderes i gallardets, ornamentacions per a la capella, vestits per als gegants, segells i escuts de la Comissió, il·lustracions per a diferents publicacions i molts i molts dibuixos i pintures de la plaça Nova, dels carrers de l'entorn, dels personatges típics del barri i de recreacions històriques de com podien haver estat les Festes, la plaça i el barri en altres èpoques.

Antoni de Paula Rigau va néixer l'any 1886 a la plaça Nova i, fill del forner de la plaça, era conegut com *l'Antonet del Forn*. Des de ben jove es va vincular a les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova, de les quals el seu pare era membre de la Comissió, tal com també ho seria ell. Rigau va ser qui durant anys va recollir tota mena d'informació, objectes i documents de les Festes i del barri, de manera que ens va llegar un magnífic arxiu del qual seria digníssim successor l'Antoni Parellada i Estruch (1927-2014), secretari i arxiver de la Comissió durant molts anys.

Antoni de P. Rigau va ser qui va documentar esplèndidament les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova per a l'equip de ponents catalans i espanyols que van participar en el Primer Congrés Internacional d'Art Popular, que es va celebrar a la ciutat txeca de Praga l'any 1928. Folkloristes com Joan Amades i Aureli Capmany i historiadors com Agustí Duran i Sanpere o Josep Maria Garrut recollirien molta de la informació d'aquesta ponència per als seus treballs sobre les Festes de Sant Roc de la Plaça Nova.

Antoni de Paula Rigau va estudiar belles arts i va ser membre del Reial Cercle Artístic, i la seva obra pictòrica és tan extensa com injustament oblidada. Per la seva importància i singularitat, cal destacar els cinquanta-sis cartells de les Festes de Sant Roc que va crear entre els anys 1907 i 1972, any de la seva mort. Cada un d'aquests cinquanta-sis cartells es una obra d'art original i única, testimoni dels diferents estils artístics i populars de moda al llarg de set dècades del segle xx. En els diferents cartells es poden veure clarament les petjades de les tendències dominants en el panorama artístic en cada moment: el Modernisme, el Noucentisme, l'*art déco*, el racionalisme, l'oficialisme nacionalsindicalista, el realisme historicista o el naïf descriptiu dels seus darrers anys.

Tanmateix, els seus cartells de la festa són una crònica visual excepcional dels diferents moments polítics i socials que van passar, van patir i van gaudir la ciutat i el país durant seixanta-cinc anys. Des de la presència cultural i educativa de la Mancomunitat o elements simbòlics del catalanisme durant l'autonomia fins als primers anys de la dictadura del general Franco, amb la presència constant de consignes i símbols nacionalsindicalistes i feixistes o d'elements religiosos i del nacionalcatolicisme, per acabar, els darrers anys, amb una gran demostració de compromís i d'amor plaçanoví per tot allò que representa Barcelona: la barcelonitat.

El valor artístic i documental dels cartells de les Festes obra d'Antoni de Paula Rigau el testimonia l'esplèndida exposició de quaranta d'aquest originals que es va organitzar l'any 1966, encara en vida de l'autor, al Reial Cercle Artístic. Després de la seva mort, i com a homenatge de la Comissió de Festes, l'any 1974 es va celebrar una altra exposició al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya amb la totalitat dels cinquanta-sis cartells originals. Aquesta va ser l'única ocasió en que es van poder veure tots els cartells junts.

Després de l'exposició de l'any 1974 la Comissió de Festes va dipositar els cinquanta-sis cartells originals a l'Institut Municipal d' Història de Barcelona, segons relata Josep Maria Garrut. Actualment, cinquanta-quatre cartells del total de cinquanta-sis estan desapareguts;

només els corresponents a l'any 1939 i a l'any 1952 han estat localitzats a la Fundació Lluís Carulla, el primer, i al Museu Etnològic de Barcelona, el segon.

El Gran Globus del Capità Munyon

Una de les tradicions infantils més arrelades per les Festes del tombant del segle XIX al XX, al costat dels focs japonesos –inofensius coets que llançaven joguines per a la quitxalla-, era l'engegament, aixecament, aviament o enlairament de globus aerostàtics, bombes o montgolfiers. L'any 1909 va néixer el costum d'enlairar un globus de grans proporcions que va ser conegut com el Gran Globus del Capità Munyon, i aquesta activitat ha esdevingut una de les tradicions singulars de les Festes de Sant Roc. Aquest globus de paper, inflat per l'escalfament amb una flama produïda per la combustió d'una bola de cotó mulla-da d'alcohol, va durar fins ben entrats els anys vuitanta del segle passat. Era costum -perdut després de la Guerra Civil i recuperat poc abans de la mort del dictador Franco- que el globus arrossegues una llarga senyera catalana de paper.

El Gran Globus del Capità Munyon i la resta de globus aerostàtics es van deixar d'enlairar durant uns quants anys per la prohibició a final dels anys vuitanta de llançar aquests tipus de ginys amb foc. La tradició es va recuperar l'any 1997 amb globus de gas heli i amb noves singularitats: ara el globus cada any pren la forma d'algun personatge escollit per la seva condició negativa durant l'any, i el dissenya i el construeix el membre de l'Associació de Festes Pau Campabadal. L'enlairament del globus simbòlicament representa el llançament dels mals averanys i dels fets i personatges destructius de l'any, mentre les nenes i els nens criden: «Fora!, fora!, fora!, fora el Capità Munyon!».

8.2. ENTREVISTES

En aquest apartat de l'annex hi ha les entrevistes realitzades pel Treball de Fi de Grau. S'han utilitzat com a font d'informació, de recerca i per tenir l'opinió d'experts i coneixedors de l'àmbit. A més, se'ls ha fet un parell de preguntes relacionades amb la traducció dels referents culturals per obtenir la resposta d'unes persones que no han estudiat traducció ni coneixen la teoria de la traducció que s'estudia durant el grau. Les persones escollides han estat Joan M. Camps per la part institucional (ICUB), Abel Plana, actual president de la Coordinadora de Col·les Geganteres de Barcelona, Montserrat Garrich, escriptora i editora de llibres de cultura

popular, Nico Alonso, membre de la colla del Pi, escriptor i tècnic de cultura popular, i Bernat Roman, responsable de gegants a l'Associació de Festes de la Plaça Nova.

8.2.1. JOAN M. CAMPS – ICUB

1. En primer lloc, agrairíem que ens oferís la vostra perspectiva general sobre la importància de la cultura popular i tradicional en el context de la ciutat de Barcelona. Quin paper té l'Institut de Cultura en la seva preservació i promoció?

Dins de l'estructura de l'Institut de Cultura hi ha una branca que seria la «d'esdeveniments» i dins d'aquesta hi hauria el departament de festes. El departament de festes vetlla per les festes que són comuns a la ciutat de Barcelona i, pel que fa a la cultura popular, a l'organització de Santa Eulàlia, Carnaval i la Mercè, evidentment. Després hi ha una altra branca dins de l'ICUB que s'ocupa de les relacions amb les entitats. En aquesta hi ha el departament de cultura popular, que tracta amb les entitats durant tot l'any. És a dir, el nostre departament, el de festes, és per a les festes puntuals i comunes a la ciutat, i el departament de cultura popular és per a tot allò que pertany al calendari de les entitats de cultura popular. Tant un servei com l'altre el que intenten és promoure les entitats de cultura popular, les entitats d'arrel, i fer activitats amb elles. Per tant, diguem-ne que som el pal de paller, perquè, entre altres coses, hi ha subvencions per activitats puntuals i subvencions per les activitats diàries, de funcionament de les entitats de cultura popular.

2. Què penseu de la feina d'en Xavier Cordoní com un dels fundadors d'algunes entitats com la Federació d'Entitats de Cultura Popular i Tradicional de Barcelona Vella i organitzador de diferents actes: les Festes de Santa Eulàlia, el Corpus i la Mercè?

Mira, jo fa només, entre cometes, 17 anys que treballo a la cultura popular de Barcelona i quan vaig venir aquí, un referent, un pal de paller, un «papa» de la cultura popular, ara el papa que està tan de moda, era i és el Xavier Cordoní i, evidentment, el Francesc Fabregat. Hi ha una història de la cultura popular que reneix a partir dels ajuntaments democràtics, però sobretot reneix a partir dels anys 90, aquí hi ha un *boom*, ha passat l'any 92 dels Jocs Olímpics i comencen a renéixer moltes coses de cultura popular gràcies a la intervenció desinteressada del Xavier Cordoní i, evidentment, de la part institucional, que era el Francesc Fabregat com a cap de Festes, que van inventar-se moltes de les coses que actualment ja mantenim com a tradició.

Inventar-se en el sentit de recuperar-les, perquè ja existien. El Xavier Cordoní, amb tota la seva experiència, amb tot el que ha escrit, amb tot el que ha fet i amb tot el que ha batallat per la cultura popular, és per a nosaltres un gran referent. Actualment, 2025, la Mercè que estic construint és una Mercè assessorada a l'ombra, perquè no hi ha una contractació privada o econòmica amb el Xavier Cordoní, però sempre hi ha una supervisió volguda per part meua de demanar-li que miri si el que estem fent s'adapta al protocol o s'adapta una mica a la tradició. Per a nosaltres, el Xavier Cordoní és una figura imprescindible.

3. En aquest treball es tradueixen uns capítols d'un dels vostres llibres. Considereu que els vostres llibres han contribuït a la difusió de la cultura popular catalana? Considereu que tenen un valor pedagògic?

Mira, quan fem consultes de protocol o quan fem consultes històriques de cultura popular, de què es feia als anys 90 i tot això, la meua font bibliogràfica és el Xavier Cordoní i, evidentment, el Nico Alonso que és un gran escriptor arrel o a rebuf de què va fer el Xavier Cordoní. La literatura del Xavier Cordoní per a nosaltres és com una mena de Wikipedia. És a dir, tu consultes la seva bibliografia per estar al cas que el que estem fent segueix aquestes pautes.

Després, els escriptors de cultura popular, perquè la majoria són masculins, fixa't què et dic, per exemple, la Montserrat Garrich, que seria un altre dels referents d'escriptors potents de la cultura popular. A vegades, quan compares, també t'haig de dir, compares una mica les informacions que vas rebent de diferents fonts bibliogràfiques, veus que cadascú explica la història una mica des del seu bàndol. Però això és absolutament humà, és de persona humana, i la persona humana té això, té la seva subjectivitat. Però això no és cap crítica, sinó que a vegades les versions no acaben coincidint, però sí que és veritat que aquestes fonts bibliogràfiques van bé, tant del Xavier Cordoní com d'altres, seguríssim. T'haig d'explicar una anècdota, i és que el Xavier Cordoní, al poc de començar a treballar amb ell, estàvem passejant i anàvem a la presentació d'un dels seus llibres i un noi jove, tindria uns 10 o 11 anys, li va dir: «Xavier, tinc tots els teus llibres», i em va fer una gràcia! Aquell noi era un *superfan* de tots els llibres que havia escrit el Xavier Cordoní, parlo de fa 15 anys, i vaig pensar que curiós que el Xavier Cordoní també sigui conegut pels seus llibres, perquè jo el coneixia per la seva implicació i per la seva participació activa dintre de la cultura popular, però no sabia aquesta faceta i un nen de 10 anys em va dir que tenia tots els llibres del Cordoní.

4. Com valoreu l'estat actual de la investigació, l'arxivisme i la publicació de treballs acadèmics i divulgatius sobre la cultura popular catalana? Hi ha algun projecte en marxa?

Els projectes que jo conec aquí i que per una part estan subvencionats des de l'ICUB, hi ha una entitat que realitza molta documentació històrica, que fa un concurs, edicions de CD, o diguem, de *playlists* de Spotify, que és l'Esbart Català de Dansaires.

L'Esbart Català de Dansaires, dins dels seus objectius, que és preservar la dansa catalana des de l'estil, entre cometes, més pur i menys teatral, un dels seus altres objectius és la documentació històrica arrel d'una professional com és la Montserrat Garrich. Tenen un servei en el qual escriuen molt, estableixen concursos de publicacions dels quals ells després en fan la promoció i la publicació d'aquests concursos. Per això mencionaria com un fet extraordinari la gran feina que fa l'Esbart Català de Dansaires a l'hora de publicar i de mantenir que hi hagi un gran volum bibliogràfic de cultura popular. Després, evidentment, els autors particulars, el Xavier Cordoní, l'Amadeu Carbó, el Nico Alonso, aquests, evidentment, per un motiu propi particular, però com a entitat destacaria molt l'Esbart Català de Dansaires.

Hi ha un premi d'aquesta entitat que es diu Premi Rafael Tudó que se celebra cada dos anys. Aquest és un concurs de publicacions vinculades a la dansa catalana i el premi és la subvenció de la publicació del llibre que guanya, i se'n fa una publicació extensa.

5. Al llarg dels anys, s'han publicat diversos llibres sobre diferents aspectes de la cultura popular catalana. Creieu que aquestes publicacions assoleixen una difusió efectiva entre el públic general i potencialment internacional, o tendeixen a quedar-se en un àmbit més especialitzat? Quins mecanismes es podrien implementar per ampliar el seu impacte?

Dins de l'Institut de Cultura, una de les missions que té el Departament de Cultura Popular és la publicació de llibres amb fets extraordinaris com els 600 anys dels gegants de la ciutat o els 75 anys del concurs sardanista que se celebren el 2025. Hi ha, doncs, publicacions bibliogràfiques sobre els esdeveniments puntuals. Després hi ha una línia de subvencions de l'Institut de Cultura que també és per a la publicació; la gent que vol publicar pot optar a demanar una subvenció. Els fets extraordinaris estan pagats, per dir-ho d'alguna manera, des de l'Institut de Cultura a través de l'entitat per publicar els esdeveniments puntuals o d'aniversaris i se'n fa molta difusió. En referència a si és efectiva o no aquesta difusió, els llibres es venen per Sant Jordi i això és un fet puntual, però els llibres hi ha algú que els llegeix. En el

cas de la documentació digital, és a dir, les pàgines web, actualment la gent es documenta molt a través de l'Instagram que imagina quin valor té això. Però és veritat que la gent mira l'Instagram i veu el que es fa, però és una cultura de consum molt ràpid, és com de *fast food* per dir-ho d'alguna manera, és un consum de veure què han fet aquell dia, però allò no té permanència. A mi em sorprèn, perquè soc d'una altra generació, quan la gent publica a l'Instagram i publica històries, les històries tenen una vida finita, 24 hores, i després tu vols buscar aquell esdeveniment i no el trobes. Això no és documentació, només és publicitat, sí que és cert que n'hi ha d'altres que publiquen com a *post*, com a publicació i això sí que queda constància, i després sí que pots mirar-ho. Nosaltres fem una gran difusió, intentem que hi hagi llibres, però els llibres tenen un perfil molt més erudit o molt més minoritari. Captar nous públics o nous coneixedors de la cultura popular no es fa pels llibres, es fa per l'activitat; quan surts amb els gegants, quan surts amb els esbarts la gent només desitja el que es veu i el que es veu, es veu al carrer. Jo desitjaré ser de la colla de la gegantona Laia, si veig la gegantona ballar, però si la veig en un llibre potser em desperta l'interès, però encara no tindrà el desig de poder participar. Per tant, els llibres fan una funció que és com despertar el cuc, però després el que capta nous socis i sòcies és l'activitat.

6. Des de l'Institut de Cultura s'ha plantejat alguna vegada fer un vídeo promocional traduït en diferents idiomes per presentar les festes o els actes de manera internacional?

A la cultura popular i dintre del meu àmbit perquè, com deia al principi, jo estic al Departament de Festes; sí que s'intenten fer vídeos que tinguin poques paraules o que hi hagi traduccions de diferents idiomes, però sobretot per promocionar la Mercè. Promocionar la Mercè a través dels actes de cultura popular. Però contestant la teva pregunta de si s'ha fet algun vídeo sobre algun tipus d'activitat concreta, això dintre de cultura popular s'ha fet, però amb el tema dels idiomes no s'ha fet, no s'ha fet segur. Per l'altra banda, igual que et dic això també et dic que a la Mercè es fan publicacions en diferents idiomes, sobretot en castellà, en anglès i en francès. Les publicacions, però, no són específicament de la cultura popular sinó de tot; de la cultura popular, de concerts i d'arts de carrer, però no es fa un vídeo.

Parlant de la Mercè hi ha el tema del correfoc. Al correfoc de la Mercè estem veient que hi ha molts turistes, hi ha molta gent que ve a veure la gent com es crema, i llavors el que hem fet, dintre de l'àrea on es fa ara el correfoc, és a dir, el passeig de Gràcia és avisar els hotels d'allà del voltant, se'ls entrega com una mena de fulletó, en diferents idiomes, sobretot en anglès,

explicant què és el correfoc i com s'ha d'anar vestit, perquè trobàvem que hi havia molts accidents, perquè la gent es pensa que és hi,hi,hi, ha,ha,ha i la gent s'acaba cremant. Per tant, sí que hi ha una difusió en un altre idioma, en anglès, per advertir els turistes que el que està passant allà és un acte de foc. Perquè ells, quan venen a veure això, ho venen a veure com un espectacle i, al correfoc, l'espectador acaba sent un participant, i com que no ho tenen en compte, s'acaben cremant perquè no venen preparats. És per això que s'avisa el que és al voltant de l'àrea del correfoc. Això ho hem fet. El gran objectiu d'això, evidentment, és prevenir accidents i després, també, arran de la teva pregunta també és difondre el que estem fent. En aquests fulletons s'explica que no és un espectacle sinó que és un acte, un acte participatiu.

7. Aquest treball explora la traducció de referents culturals catalans a l'anglès, prenent com a cas pràctic la traducció del llibre *4 1/4, 425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*. Amb el context actual de turisme a Barcelona, considereu que la traducció de materials com llibres, articles, programes de festes i contingut de xarxes socials podria ser una estratègia eficaç per donar a conèixer la nostra cultura popular a un públic internacional?

Categòricament sí. Fixa-t'hi, quan fem aquí la Mercè, el pati de la Virreina és un lloc expositiu on mostrem el seguici de cultura popular, el seguici festiu. Els cartells estan escrits en diferents idiomes precisament per fer aquesta difusió i això entronca també amb la dificultat i la pregunta de quin nom poses; què poses, *giant*, gegant? Aleshores aquesta traducció que dèiem entre parèntesis a mi és una cosa que em sorprèn molt perquè jo no conec les pautes, però sí que és veritat que s'ha de fer difusió, s'ha de fer difusió en diferents idiomes per això, perquè la gent ho conegui i aquesta difusió després s'ha de complementar amb l'acció, després hem de veure aquests elements expositius, ballar, cantar, actuar o cremar o el que sigui, però sí, aquesta difusió escrita és molt important fer-la en tots els idiomes possibles. Almenys intentes contextualitzar-ho, els situes en un territori: els gegants són unes estructures que venen de fa 600 anys i que representen reis o figures o artesans o oficis, i explicar això a la gent jo penso que és molt interessant.

8. Dins de l'àmbit de la traducció existeixen diferents temes que han generat un discurs de diferents autors i les seves possibles solucions. En específic dels referents culturals, és a dir, termes com *gegants*, *castells*, *trabucaires*, *sardanes*, *esbarts*, entre altres. Des del vostre punt de vista, quins creieu que són els riscos o reptes a

l'hora de fer aquestes traduccions, tenint com a objectiu no perdre el significat cultural original? I algunes solucions possibles?

Per a mi un risc de deixar a la traducció el terme en l'idioma original és que s'entengui. Per exemple, en castellà els capgrossos són «cabezudos», que a mi ja em fa mal perquè soc catalanoparlant, però ells ja ho entenen en castellà. Però si això ho passes a altres idiomes, com dones a conèixer el que estàs descrivint de manera escrita? Evidentment, allò de la «imagen vale más que mil palabras» seria més fàcil, però si ho deixem en l'idioma original, només deixar-ho en l'idioma original sense cap explicació, penso que correm el risc que no ho entenguin. Jo el que faria és deixar-ho en l'idioma original i entre parèntesi o cursiva posar la descripció d'aquell fet o paraula. Per exemple, els capgrossos, seria molt llarg però... Què són els capgrossos macers? Són representacions de figures que tenen el cap més gros. És a dir, per a mi, la solució seria fer aquesta explicació en l'idioma de la traducció, però la paraula «capgrossos» deixar-la en l'idioma original. Entenc també que, quan fas publicacions, hi ha una cosa que és l'economia de lletres; és més fàcil traduir capgrossos que no descriure'ls. Jo entenc això a l'hora de fer publicacions perquè la gent tendim a ser molt *vagos*, intentem llegir molt ràpidament i molt succintament, per tant, fer una descripció de què són va en contra de l'economia de lletres, però per a mi seria la solució. El més lògic seria la descripció, no la traducció.

8.2.2. ABEL PLANA – PRESIDENT DE LA COORDINADORA DE COLLES GEGANTERES DE BARCELONA

1. Actualment sou el president de la nova junta de la Coordinadora de Colles Geganteres de Barcelona. Des d'aquest punt de vista, què penseu de la feina d'en Xavier Cordoní com un dels fundadors d'entitats com la Federació d'Entitats de Cultura Popular i Tradicional de Barcelona Vella?

Pel que fa al Xavier Cordoní, jo he tingut la sort, ara tinc 38 anys, he tingut la sort de veure, ara també estem a l'apogeu per dir-ho d'alguna manera, però jo he tingut la sort també de veure com han anat evolucionant les festes en 37 anys. Evidentment, als anys 80, jo soc del 87, als anys 80, que a més són uns anys molt importants pel moviment associatiu de la ciutat, el Xavier Cordoní estava ja ficat en el *meollo* i no hi havia un departament de festes, no hi havia un institut de cultura, no hi havia absolutament res, cap estructura municipal on es preservés la festa, on es cuidés la festa, no hi havia res de tot això. Per tant, les persones que en aquell

llavors hi havia, crec que era el Xavier Cordoní, el Francesc Fabregat, el Josep Lluís del Pi, tota aquesta gent són les que realment van iniciar el que coneixem ara com festes de Santa Eulàlia, i, fins i tot, les festes de la Mercè.

Jo crec que, potser a molta gent no li agrada, però les festes de la Mercè tenen molta identitat del Cordoní, què vull dir amb això? A mi el Xavier Cordoní és una persona que respecto moltíssim, evidentment també ens hem barallat, és a dir, al final cadascú és d'una entitat diferent i té una visió, potser jo ara tinc una altra visió, perquè som més joves que ell, evidentment, però la Mercè, Santa Eulàlia, Corpus, totes aquestes coses tenen un segell molt clar, que és el Xavier Cordoní. És una persona que ha fet molt i ho ha fet molt bé per a la nostra cultura, ja sigui pel que està arribant ara com el nostre tarannà a l'hora de treballar. Jo sí que em *reflexo* molt amb ell, i sí que és cert que moltes vegades quan tinc algun conflicte que podria resoldre d'alguna manera, intento parlar també una mica amb ell. No és un assessor, però és algú que em dona consell.

2. En aquest treball es tradueixen uns capítols d'un dels seus llibres. Considereu que els seus llibres han contribuït a la difusió de la cultura popular catalana? Considereu que tenen un valor pedagògic? D'altra banda, al llarg dels anys s'han anat publicant diferents llibres sobre la cultura popular, ja sigui sobre gegants, castells, danses o diversos actes d'alguna festa en particular. Creieu que contribueixen a una difusió activa de la cultura, o bé s'acaben quedant en un àmbit especialitzat?

Jo crec que sí que ajuda, però que crec que alhora... O sigui, estem fent coses pel moviment geganter, és a dir, jo faig un llibre parlant dels esbarts i de danses, i no sé què. Tot això està molt bé, però al final el que hem d'intentar és transmetre a una persona que no està interessada ni amb els esbarts, ni amb els gegants, ni amb els diables, doncs una miqueta com de «cosa» perquè s'enganxi, no? Per dir-ho d'alguna manera. Sí que és cert que hi ha molts llibres que s'han fet últimament, que jo crec que s'han fet més a títol de: «he fet un llibre». No vull dir autors, però hi ha autors que han fet un llibre més que perquè serveix aquest llibre. És a dir, ens trobem que últimament els llibres són només un recull, una guia d'entitats que no estan actualitzats ni treballats amb les entitats. És a dir, sí que està molt bé divulgar la cultura popular en general amb llibres i publicacions, però ara la gent també està més enganxada a les xarxes i, per tant, hem de comunicar-ho d'alguna altra manera, hem de fer llibres que també siguin guies, però que alhora també es puguin actualitzar. És a dir, al principi, als anys 90, el mateix Xavier Cordoní treu un llibre que va pagar el districte de Ciutat Vella i que va col·laborar, crec

que era el 93 o 94, que parlava de gegants misteriosos, com per exemple els de Santa Maria del Mar, els del Tibidabo, és a dir, parlava de coses així molt... que al final la gent s'enganxava.

Jo sí que sé que a la meua escola el tenia, i com que jo era un friqui dels gegants, i no hi havia YouTube, no hi havia ninos de goma, no hi havia res de tot això, doncs clar, aquell llibre treia fum. Treies i dibuixaves la foto dels gegants. No hi havia la Casa dels Entremesos, i per tant si tu volies una connexió amb els gegants era a través d'aquest llibre. És a dir, tot el que hi ha ara, abans no n'hi havia, per tant, les connexions eren amb els llibres. És el que deia, abans estava molt bé, però ara, torno a dir, i reitero amb això, que hi ha gent que fa un llibre per dir, jo he fet un llibre, és a dir, m'embutxaco uns diners, però pel que fa a per què ha servit, sincerament, jo crec que no serveix per a res.

Que es queda potser en un àmbit més erudit, de quatre personetes que entenen el tema, i ja està, no?

És clar, és a dir, si nosaltres sabem de gegants, doncs sabrem que la història X està bé, sabrem la història X no està bé. Però realment, que això és una de les feines que ara estem treballant en l'àmbit pedagògic amb la coordinadora, i que efectivament demanarem col·laboracions a estudiants per intentar transmetre el món geganter, els esbarts i altres, però sobretot el món geganter, perquè no estem arribant a la gent. És una feina que estem fent i després que no ens fa por escoltar la gent, no ens fa por equivocar-nos, i sobretot això, no? El que pensem nosaltres que pot estar bé, el que dèiem, fas un llibre i tal, està guai, però hem de pensar per què fem aquesta despesa de temps, aquesta despesa de diners, i després aquest llibre, està per ficar-lo en un prestatge, no? El que volem és que aquest llibre, o altres, serveixin perquè els nens, les nenes, els col·legis, els instituts, sigui qui sigui, la gent gran, connecti amb nosaltres. I aquí hi ha aquesta desconexió, no?

3. Com consideràrieu l'àmbit de la investigació, l'arxivisme i la publicació de recerques dins de la cultura popular catalana, més específicament en el cas dels gegants? Hi ha prou suport institucional?

No, no hi ha prou suport institucional. Bé, al final, el tema del suport institucional, per resumir això una mica, pel que fa a la cultura popular, és evident que l'Ajuntament i la Generalitat fan esforços, però també és cert que no fan els esforços que tocava. Per tant, aquí tenim un problema. Tenim el problema que no hi ha prou esforços perquè les entitats es puguin gestionar amb dignitat i, per tant, doncs això és un problema. Si a més a més a això li sumem que volem treballar el tema d'arxiu, doncs evidentment no el podem treballar. Perquè clar, tu ets una entitat

que cobres, no sé, 5, doncs clar, aquests 5 són els que necessites per sobreviure durant tot l'any, hi ha una petita part que si l'has de dedicar al tema arxivístic, doncs és molt complicat. Jo posaré el cas també de la Coordinadora de Colles Geganteres de Barcelona, perquè justament això, al novembre vam entrar. És una entitat que té 40 anys d'història, i et puc assegurar que en aquests 40 anys d'història no té arxiu. Això és un problema. Això és un problema greu. Una entitat que té 40 anys, una entitat que ha treballat pel món geganter, que ha treballat per les festes de la Mercè molt intensament, ha treballat per gegants que es troben en altres entitats també, i tal, que s'estan destronant les entitats, no trobem res. Tenim el llibre d'actes i poca cosa més. Què ha passat aquí? Doncs que la gent que ha anat passant s'ha anat quedant l'arxiu, que són aquestes coses que tampoc acabo d'entendre [...]. És a dir, jo si trobo fotografies, si trobo documents, si trobo coses, el que voldré és, jo què sé, si jo soc de la colla del Casc Antic i estic fent una recerca d'arxiu, i surt una cosa dels gegants de la Plaça Nova, ostres, jo ho passaré a la Plaça Nova, per dir, ei, mira, que he trobat això, no m'ho quedaré jo, perquè per què ho vull. Vull dir, al final és un tema de compartir. Llavors, amb el tema d'arxius, no, no hi ha cap suport. També és veritat que no sabem què fer, és a dir, no tenim unes línies concretes de dir, d'acord, l'arxiu s'ha de gestionar així, això s'ha de fer així, hem de tenir l'arxiu més..., jo què sé, ara tenim coses al Drive, doncs ho anem penjant allà, perquè com a mínim, d'aquesta manera, tot el que sigui digital o digitalitzat i tal, ho puguem anar penjant allà perquè no es perdi. Tenim **l'arxiu collars**, tenim un àlbum de fotografies, això, ostres, és un arxiu molt important que va adquirir la coordinadora en aquell moment. Tornant al tema dels llibres, és a dir, hi ha hagut gent que ha fet llibres que justament té coses de l'arxiu de la coordinadora que la coordinadora no té. Llavors, ostres, doncs això és greu, perquè al final això és patrimoni de tots i totes, és patrimoni de la ciutat i això és un problema ètic. La falta d'arxiu és un problema i és una llàstima que la Coordinadora, en el cas de la nostra Coordinadora, no tingui un arxiu com Déu mana. Estem treballant-hi, és a dir, tenim una persona que està treballant amb el tema arxiu, però no sap per on començar, perquè hi ha molt poca cosa, però alhora hi ha molta cosa a internet que volem recercar, però és molta feina perquè és començar l'arxiu des de zero, i això és un problema greu, perquè t'hi has de dedicar molt i perquè, en el cas de la Coordinadora no tenim res.

El tema de les comunicacions, doncs bé, fins ara les comunicacions estaven portades, comunicacions a nivell de xarxes socials, no? Tenim dos problemes, un és la pàgina web, les pàgines web actualment estan allà, que hi ha gent que les mira, sí, però és més que res una consulta com de guia del gegant, jo què sé, doncs tens allà que posa, el gegant pesa tant, i puc localitzar aquesta associació aquí. Però és clar, què passava a Barcelona, o què passa? Ara no

passa tant, per sort. A Barcelona el que passava és que tenim una xarxa, un Instagram, que es diu @culturapopularbcn. Clar, aquesta @culturapopularbcn és gestionada per persones, que jo no dic que ho facin amb malícia, perquè no, però es nota que pertanyen a una entitat, llavors no són neutrals a l'hora de publicar, de la mateixa manera que durant tot l'any passat, ostres, aquest canal només semblava que fossin de gegants, tampoc és just per als castellers, tampoc és just per als dansaires, no és just per a tot el col·lectiu de la cultura popular. Això és una de les queixes que nosaltres ara actualment com a coordinadora vam fer arribar al departament de Cultura Popular, que gestionava aquestes xarxes. Llavors, què hem de fer o què vam demanar? Bé, la coordinadora en si té un Instagram, doncs potenciem l'Instagram de la coordinadora, anem a ajudar la gent de la ciutat, que si volen consultar alguna cosa sobre festes de Barcelona, de gegants puguin entrar aquí i que Cultura Popular ens ho pugui compartir, és a dir, com una xarxa compartida. Estem encara en camí de resoldre això, però com a mínim és comunicatiu, nosaltres ho estem treballant molt.

Ara, clar, acabem d'entrar, no hi ha arxiu, no hi ha imatges, no hi ha absolutament res, tothom s'ho ha emportat tot, llavors ara estem fent fotografies, estem gravant vídeos, fem vídeos resums de cada trobada, que, primer, a la gent del barri o a la gent de la colla els hi *mola* molt, perquè al final vas allà, vas a mirar la festa i després estàs fent difusió del món geganter, que això també és una de les feines que tenim nosaltres, i que estem treballant. És molta feina tot, però no volem que l'Ajuntament ens digui com hem de fer la feina, nosaltres li hem de dir a l'Ajuntament com ha de fer la feina, i fins ara això no passava. De fet, hem pujat, vull dir, visualitzacions, una barbaritat, de seguidors estem pujant, però tot a poc a poc. Amb aquests vídeos arribem a més de 3.000 o 4.000 persones, i això està bé. El vídeo que vam fer del dia de la dona, que vam fer participar a totes aquestes dones geganteres es va viralitzar i vam arribar a més de 12.000 persones.

4. Com ja s'ha esmentat, aquest treball té com a objectiu la traducció de diversos capítols del llibre *4 1/4, 425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*. Però el tema central és la traducció dels referents culturals catalans a la llengua anglesa. Amb el turisme actual, creieu que es podria fer una difusió més internacional de la cultura popular catalana a través de la traducció? Ja sigui traducció de llibres, articles o els mateixos programes de les festes? Fins i tot la traducció de *posts* a les xarxes socials?

Referent a això, sí que ens ha passat en moltes trobades, que quan ve una persona estrangera, comença el «no parlo anglès, però tu parles anglès!» i aquell que parla anglès diu:

però què li explico? I això és un problema, també. Realment és dir, ostres, i ara què explico jo? Pregunten: què és aquesta festa? O què està passant? I dius, sí, una festa típica en Barcelona, que traduïm en castellà, quan és anglès o potser és italià, o el que sigui. Ostres, una festa típica a Barcelona, però no sabem transmetre això. I jo penso que això és molt interessant, perquè al final vivim en un món molt globalitzat. Podem estar a favor, podem estar en contra sobre com s'ha de gestionar el turisme a Barcelona, això és un tema més polític, potser, però sí que és important que la nostra cultura la sapiguem transmetre. Sapiguem transmetre això, els nostres valors. Sapiguem transmetre què està passant, què fem al carrer. Hem de fer una mica de pedagogia, també, perquè això els castellers sí que ho tenen més o menys per la mà. Perquè et veuen amb una faixa i et diuen que ets casteller o «castillos humanos», però tu contestes «no, no, jo soc geganter». Llavors, és clar, hem de saber transmetre això. Potser, no sé si s'ha de fer un catàleg, o una guia per si ens pregunten, i llavors aquells que sàpiguen anglès saben el que han de respondre o bé la colla ho pot portar i ensenyar-ho al mòbil, que al final tots tenim mòbil. Si que és cert que això sí que seria molt important. Poder transmetre això, poder transmetre això que fem al carrer. Clar, al final jo soc un estranger, que me'n vaig a Itàlia, o a Sicília, o a qualsevol part del món, i em trobo una història com la nostra i, clar, *flipo pepinos*. Potser perquè nosaltres ara estem molt familiaritzats amb això. Però, clar, jo vaig estar a Sicília, en una festa d'allà i vaig flipar amb el que vaig veure. Unes carrosses o no sé què. I, clar, no acabava d'entendre el concepte perquè també era completament diferent del nostre. Però sí que crec que és important, això. □ Jo penso que les coordinadores, federacions o el mateix ajuntament hauria de saber arribar a tota aquesta gent que ens visita de la mateixa manera que, quan vas a un altre país, depèn del país que vagis, saben explicar perfectament la seva cultura. I, et posaré un exemple, jo vaig estar a la Xina farà un any, i ells se sentien, o sigui, se sentien superorgullosos de la seva cultura i cada regió tenia la seva cultura. La gent que visitava aquella regió no només respectava la seva cultura, sinó que també es volia incloure, jo què sé, el tema dels vestits tradicionals, o sigui, potser la xarxa, les fotografies i tot això també ha fet mal, eh? Però no hi ha *mal que por bien no venga*, i, per tant, tot el que són els vestits tradicionals d'homes, de dones, no sé què, els sopars, és a dir, la tradició que tenen ells, tot això ho fan i ho apliquen al seu territori. Per tant, la Xina és molt diversa, és molt rica, i cada territori té el seu vestit, cada territori té una tradició, i tu quan arribes a la Xina ho sabbies, això. Vull dir, això potser aquí no passa tant. Potser perquè també som un país petit, però amb una cultura molt rica, i això és el que no sabem transmetre. És clar, els castellers són persones que pugen l'una sobre l'altra, fan monuments espectaculars i tal, i és clar, nosaltres al final portem gegants, ninos.

Jo crec que, per part nostra com a coordinadora, quan vaig estar llegint les teves preguntes, jo penso que això és un tema molt interessant, jo penso que és un tema que s'ha de tocar. Sí, sí, això de veritat, de veritat, sí. Penso que és molt important, perquè jo també em pensava, i és clar, *lo* típic que un estranger et pregunta per la Mercè i comença el: no, no, este, este, no, no, este, este... No, no, és que És clar, i això és un problema, per què tu potser un dia estàs inspirada i li expliques no sé què, però potser un altre dia no, o de la mateixa manera, no cal traduir-ho, però a vegades passa de dir, ostres, d'on venen els gegants? Ostres, tu explica-li d'on venen els gegants, jo potser ho sé, perquè vaig fer un treball de recerca i vaig fer un treball d'arxiu i a partir d'això sé d'on venen els gegants o d'on ve el meu gegant, no? Llavors, a partir d'aquí, doncs, has d'anar estirant el fil, més o menys ja saps la cançoneta, però és clar, tu digue-ho en anglès, jo no sé anglès, llavors, és clar, això és un problema, no? Jo penso que és molt important, això.

5. Dins de l'àmbit de la traducció existeixen diferents temes que han generat un discurs de diversos autors i les seves possibles solucions. En específic dels referents culturals, és a dir, termes com *gegants*, *castells*, *trabucaires*, *sardanes*, *esbarts*, entre altres. Des del vostre punt de vista, quins creieu que són els riscos o reptes a l'hora de fer aquestes traduccions, tenint com a objectiu no perdre el significat cultural original? I algunes solucions possibles?

És clar, això és el que dèiem, al final, per a un anglès, per a un xinès, per a un italià potser no perquè compartim moltes coses en l'àmbit cultural. Traduir-ho literalment, per exemple «gegant» com seria? «Giant»? És clar, això sí que es podia dir, però evidentment, els capgrossos en castellà són «cabezudos», no? Però en anglès no sé com seria.

És molt complicat, però realment, si no, com ho tradueixes? Però al final també és el que representen, no? Representen una persona que té el cap gran, el gegant representa una persona que és alta, però no tenen aquesta base cultural que tenim nosaltres, no? I, per tant, aquí jo penso que sí que ha d'anar acompanyat d'una explicació, doncs això, què és un gegant, què és un capgròs... Com traduiries «faixa», per exemple? Sobretot jo hi penso molt, amb el tema dels poemes, no? Vaig tenir l'oportunitat d'estar a la presentació de la nova geganta ucraïnesa, no? Allà el professor d'universitat va dir: llegiré el poema en ucraïnès i després el diré en català. És clar, sí que era el mateix, però segurament aquesta passió, el que volia dir aquesta autora, en català o en castellà no era el mateix, no? Igual que qualsevol traducció d'un poema, llavors, jo ho equiparo potser una mica així, no? Si no hi ha una certa explicació, si no hi ha un context, com per exemple, jo què sé, llegir-se un poema en ucraïnès i tal i després traduir-lo en

català, tot i que tu puguis entendre de què va aquest poema, has de tenir algun antecedent, o saber en què estava pensant en aquell moment l'autora o què volia transmetre a l'hora de fer aquest poema, no? Per tant, jo penso que amb els gegants o amb qualsevol escrit de cultura popular hauria de ser una mica el mateix, no? Els esbarts, per exemple, també tenen la seva manera d'actuar al carrer: els homes porten barretina i les dones porten faldilla llarga, tenen el seu protocol o la seva història, no? I, per tant, això s'ha de posar en context, perquè si no, no ho sabem, no? Jo penso que amb el tema de gegants, capgrossos i a la cultura popular en general hem de posar en context, i sobretot d'on venim, que venim del corpus i que per al corpus es representava tot d'una manera molt determinada, com deia l'església.

8.2.3. MONTSERRAT GARRICH – ESCRIPTORA I ARXIVISTA

1. En el seu cas heu publicat diversos llibres en l'àmbit de la cultura popular catalana. Us va trobar amb alguna dificultat específica a l'hora de publicar-los?

Unes dificultats que no m'hauria trobat si hagués publicat d'un altre tema? I tant. I tant. Tot i que ara el panorama ha millorat, eh? Ha millorat. Ara hi ha més editorials que publiquin temes de cultura popular, diguem-ne així, en general, des dels cistells fins als gegants. Per tant, ara és més fàcil poder trobar alguna col·lecció o alguna editorial que hi pugui estar interessada. Això et diria que fa 35 anys, o 40, era gairebé impossible. O sigui, no hi havia cap editorial que publicqués res de cultura popular, tret que l'autor, la persona, fos algú molt conegut. Per exemple, Destino va publicar 4 llibres magnífics, en blanc i negre, molt *xulos*, que un es diu Festa Major. Molta fotografia i tal. Bé, l'autor era una persona molt reconeguda. Jo era una pelacanyes, a mi no em feia cas ningú.

2. A l'Esbart Català de Dansaires existeix un premi en el qual es publica l'escrit guanyador. Em podríeu explicar alguna cosa sobre aquest premi?

Sí. Jo, com que ho he suat a la meua pròpia pell, i sé que molta gent tenim molts originals tancats en calaixos, sempre apostaré, ja em va costar de convèncer, que si hem de fer un premi, es publiqui. Primer, perquè l'autor ho tindrà públic. Segon, perquè s'estalviarà el martiri de perseguir editorials. Tercer, perquè això està a l'abast de la ciutadania. A paper, a mà, a màquina o en digital. Això queda per a tota la vida. Què és més fàcil? I t'ho dic jo, jo faig el paper aquell que els americans en diuen «edited by». O sigui, a tots els llibres que hem publicat d'aquesta col·lecció, jo he fet de llevadora, que dic jo, d'acord? Mira, això ho repeteixes, això no s'entén,

etc. Faig d'editora. Seria més fàcil donar-li 3.000 euros a l'autor. Primer, perquè això no val 3.000, sinó que val 3 vegades més. Segon, perquè ens estalviem la feina.

Què quedaria? L'autor content? Perquè se'ls gastaria amb el que voldria, però no quedaria això per sempre. Doncs... ja està. És un avantatge que algú t'ho publiqui. I com que ja està anunciat a les bases, que el premi són 50 exemplars i una llamborda barcelonina amb una placa de plata. Després del premi el jurat té la potestat de fer recomanacions. Recomanem l'autor, perquè, és clar, entre el que ells presenten i això (assenyala uns llibres que hi ha a sobre la taula), hi ha un món al mig. Has de desenvolupar aquesta part, aquesta no està ben explicada, has de fer una introducció de context... Que jo això ho comunico a l'autor. I el primer que els dic és que el meu paper és molt desagrat, i s'enfadaran molt amb mi. Però juguem o no juguem? Perquè jo t'hauré de dir això no està bé, això està repetit, això no s'entén, i els dic: molt ben dit. Però, és clar, no tothom té facilitat... Hi ha gent que sap molt d'un tema, però no té facilitat per escriure. I, clar, jo m'haig de llegir el llibre, anotar-lo tot, detectar què falta, què sobra, què s'ha de completar, etc.

Per exemple, aquest (assenyala un dels llibres) sap molt del Ball de Gitanes del seu poble, però a Catalunya hi ha dos tipus de balls que no tenen res a veure, que es diuen Balls de Gitanes. Capítol: Origen del ball de Gitanes i posava els dos orígens. Això no. O un o l'altre. Un bon dia li vaig haver de dir, mira, tot això ho has de treure. I llegir-me el llibre 10 vegades. Però, bé, ja està.

3. Com valoreu l'estat actual de la investigació, l'arxivisme i la publicació de treballs acadèmics i divulgatius sobre la cultura popular catalana?

Ja et dic, jo crec que, en l'àmbit editorial, hem guanyat. Perquè hi ha editorials escampades per tot Catalunya que tenen alguna col·lecció dedicada a la cultura popular. Una altra cosa, per exemple, és que hi ha poca revista o publicació periòdica, que en diem els bibliotecaris, on es pugui publicar temes de cultura popular. O sigui, no hi ha una revista bona sobre cultura popular. Hi ha revistes especialitzades, però tampoc n'hi ha gaires de gegants. És clar, jo, quan em van operar de l'esquena, em vaig dedicar a fer un estudi de la informació sobre els vestits amb unes missions de recerca que es van fer als anys 20 del segle passat. O sigui, ho vaig fer per mi, eh?, i llavors una amiga em diu, hòstia, que t'ho publiquin, perquè això està molt bé. D'acord, d'acord. A qui li dic? Una revista que m'ho publiqui? Al final vaig aconseguir que m'ho publiquessin en dues, però la gent pot tenir un article general o especialitzat, molt ben fet, i se'l menjarà amb patates. És el que tenim. No estaria de més, per això igual ja s'hauria

d'implicar l'administració, això fa anys que ho penso, que hi hagués un portal on la gent pogués publicar independentment. Hi hauria un filtre, un mínim, una cosa com la Viquipèdia, però que fos de cultura popular de tota mena. Fa temps, fa anys que tinc la idea. Llavors, és públic, et consta com a currículum. Perquè hi ha molta gent que escrivim coses que se'ns queden als calaixos.

4. Aquest treball explora la traducció de referents culturals catalans a l'anglès, prenent com a cas pràctic la traducció del llibre *4 1/4, 425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*. Amb el context actual de turisme a Barcelona, considereu que la traducció de materials com llibres, articles, programes de festes i contingut de xarxes socials podria ser una estratègia eficaç per donar a conèixer la nostra cultura popular a un públic internacional?

Sí, jo crec que sí. Seria una estratègia de difusió. Que sempre està bé. A vegades sí que el Time-out ha publicat alguna cosa i hi ha un portal d'internet que també ha publicat alguna cosa en anglès. Però, home, com a estratègia de difusió i tant. Sí, sí. Jo crec que, a més a més, hi hauria gent que estaria agraïda. Perquè igual que som friquis nosaltres, pel món també n'hi ha més, no som únics.

5. Dins de l'àmbit de la traducció existeixen diferents temes que han generat un discurs de diferents autors i les seves possibles solucions. En específic dels referents culturals, és a dir, termes com *gegants*, *castells*, *trabucaires*, *sardanes*, *esbarts*, entre altres. Des del vostre punt de vista, quins creieu que són els riscos o reptes a l'hora de fer aquestes traduccions, tenint com a objectiu no perdre el significat cultural original? I algunes solucions possibles?

És clar, jo, per exemple, no traduiria «correfoc». O sigui, jo no traduiria... allò que jo, eh?, la Garrich, considero que són noms propis. Ball de Gitanes, per a mi, és un nom propi, és una denominació, com dir-se Montserrat Garrich. Hi ha un ball que té aquestes característiques que es diu Ball de Gitanes. Jo no ho traduiria. Una altra cosa és que en un text potser es pot trobar més d'una solució. Per exemple, si jo poso Ball de Gitanes, no hi ha res que m'impedeixi que, a la continuació, posi això traduït. És a dir, Ball de Gitanes, entre parèntesi, no sé com ho dirien, les gitanes, com es diuen en anglès? *Gipsies*, *gipsies dance*? Aquí ja hi hauria un problema. Perquè dius «Ball de Gitanos», que es pot interpretar com ball fet per gitanos. Exacte. Mentida. Un altre risc de la traducció. Què has de fer d'escriure-ho? Ball de Gitanes, «a Catalunya entenem allò....» tan breu com puguem i a partir d'ara ho anomenarem

Ball de Gitanes, amb cursiva, ho posaria jo. Perquè el lector associï que allò que tu anomenes d'aquesta manera, al darrere hi ha aquella realitat. Jo ho solucionaria així. Però mira, m'ha sortit bé l'exemple. Perquè la traducció de Ball de Gitanes és confusa. És clar, amb un correfoc, què li diries? Això és una paraula nova. Que es diu correfoc, hòstia, jo la trobo genial. Ja sabem que es van inspirar amb correbous o el que sigui. Però, o sigui, jo trobo que és una paraula que està molt ben trobada, perquè, de fet, és una paraula composta que ha passat a ser un substantiu, i que, a més a més, no és ambigua. Perquè correfoc, aquí i al Pirineu. Hòstia, li hem de dir això de *fire-run*? Ara, tu pots posar correfoc i fer-ho servir sempre en català fent alguna estratègia de comprensió. De tota manera, si tu ho possessis en anglès, hauries d'explicar què és perquè tu no corres ni pel foc, ni perquè hi ha hagut un incendi. No en sé la traducció, per mi jo, xapó, eh?

8.2.4. NICO ALONSO – ESCRIPTOR I ICUB

1. En aquest treball es tradueixen uns capítols d'un dels llibres escrits per Xavier Cordoní. Considereu que els seus llibres han contribuït a la difusió de la cultura popular catalana? Considereu que tenen un valor pedagògic?

Sí, en Xavier Cordoní ha estat autor i coautor de diversos llibres de l'àmbit de la cultura popular però especialment de la imatgeria festiva. Els seus llibres han arribat a tots els públics tant en un àmbit més acadèmic com a les famílies i persones interessades amb poc o nul coneixement sobre les festes i tradicions de casa nostra. Això aporta a aquests llibres un valor pedagògic per ser una primera eina per descobrir els elements festius, especialment barcelonins.

2. En el seu cas també heu publicat diversos llibres en l'àmbit de la cultura popular catalana. Us va trobar amb alguna dificultat específica a l'hora de publicar-los? Us heu plantejat alguna vegada la traducció d'algun dels llibres o fragments?

En el meu cas els llibres que he publicat han estat encàrrecs directes, no iniciatives meves com a tals. Això demostra l'interès de les editorials, entitats i ajuntaments per deixar per escrit la història de les nostres festes i tradicions, així com els elements que en són propis. En aquest sentit, potser el més rellevant és la primera conversa per encarregar-me els llibres, que sol ser una revisió de la idea inicial que té l'editorial i el que crec que puc aportar-hi. Com a coneixedor de l'àmbit i de les publicacions, és important saber què s'ha escrit, en quin registre i en quin format, per no repetir.

Cap dels meus llibres ha estat traduït. Sí que és cert que l'àmbit d'aquest tipus de publicacions és Catalunya, per la qual cosa potser no té gaire sentit traduir-los a altres llengües. Tot i així, és cert que alguns dels llibres es poden enfocar al públic visitant o turista i llavors tindria tot el sentit traduir-los, però no és el cas de la majoria.

3. Com valoreu l'estat actual de la investigació, l'arxivisme i la publicació de treballs acadèmics i divulgatius sobre la cultura popular catalana?

Realment vivim una època daurada de la investigació en l'àmbit de la cultura popular i les festes i tradicions de casa nostra. Hem passat de ser un àmbit cultural de segona fila a creure que realment podem tractar les nostres festes i elements festius com a patrimoni, implicant que hem d'aplicar el mètode científic en espais on fins ara no el fèiem servir: la restauració de les figures (noves o velles), els estudis sobre la festa, la recerca en arxius... Tot plegat, dona més seriositat i rigor a tot allò que treballem i defensem des de l'activisme cultural.

4. Al llarg dels anys, s'han publicat diversos llibres sobre diferents aspectes de la cultura popular catalana. Creieu que aquestes publicacions assoleixen una difusió efectiva entre el públic general i potencialment internacional, o tendeixen a quedar-se en un àmbit més especialitzat? Quins mecanismes es podrien implementar per ampliar el seu impacte?

Les publicacions solen ser per a un públic general, en molts casos d'interès local, ja que es refereix a unes soles figures d'un poble o ciutat en concret. També n'hi ha que són dirigides a un públic més infantil, però hi ha pocs casos de llibres de cultura popular dirigits a l'àmbit internacional.

Per ampliar l'impacte d'un llibre s'ha de procurar que el seu interès no sigui només local. És a dir, que algú d'un altre poble també s'hi pugui veure reflectit i, per tant, tingui interès a aconseguir-lo i llegir-lo. Evidentment, també cal que se'n faci promoció i no quedi en l'àmbit de la colla, ajuntament o qui l'editi. D'altra banda, per tenir un interès internacional caldria que fos un llibre molt genèric de la nostra cultura per tal de fer una pinzellada, com ja n'hi ha algun.

5. Aquest treball explora la traducció de referents culturals catalans a l'anglès, prenent com a cas pràctic la traducció del llibre *4 1/4, 425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*. Amb el context actual de turisme a Barcelona, considereu que la traducció de materials com llibres, articles,

programes de festes i contingut de xarxes socials podria ser una estratègia eficaç per donar a conèixer la nostra cultura popular a un públic internacional?

Sí, sens dubte. És important que les persones que ens visitin tinguin la informació al seu abast i realment la traducció és una gran manera d'apropar-la. Així i tot, el públic quan visita altres països ja té formes d'interessar-se i aprendre de la cultura pròpia, i avui dia amb les *apps* de traducció automàtica es pot fer una idea ràpida del que s'està explicant. Evidentment, no és el mateix que una traducció ben treballada i entenc que dins del món de la traducció és un element contra el qual cal lluitar amb la qualitat de les traduccions professionalitzades.

També cal veure fins a quin punt interessa donar a conèixer més el nostre país, donats els problemes que ens està portant la massificació turística, especialment a Barcelona. És un debat que està obert i que caldrà veure cap a on avança.

6. Dins de l'àmbit de la traducció existeixen diferents temes que han generat un discurs de diferents autors i les seves possibles solucions. En específic dels referents culturals, és a dir, termes com *gegants*, *castells*, *trabucaires*, *sardanes*, *esbarts*, entre altres. Des del vostre punt de vista, quins creieu que són els riscos o reptes a l'hora de fer aquestes traduccions, tenint com a objectiu no perdre el significat cultural original? I algunes solucions possibles?

Al meu entendre, caldria escriure la paraula original “trabucaires” i després explicar què és. Si no és possible fer-ho en el mateix text, ja que es tracta d'una novel·la, doncs fer-ho amb un peu de pàgina o un glossari al principi o final del llibre.

Així i tot, sempre hi haurà casos més senzills, com aquells que sí que es poden traduir: “dracs”, “gegants”, “nans”, “diablers”..., ja que n'hi ha a totes les cultures i països. Així i tot, caldrà especificar què és un diable o un nan, ja que el significat literal de la paraula en aquella altra llengua gairebé segur que no significarà el que es vol expressar en català.

8.2.5. BERNAT ROMAN - MEMBRE DE L'ASSOCIACIÓ DE FESTES DE LA PLAÇA NOVA

1. Què en penseu de la feina d'en Xavier Cordoní com a un dels fundadors d'entitats com la Federació d'Entitats de Cultura Popular i Tradicional de Barcelona Vella?

Tinc una gran admiració per la feina d'en Xavier Cordoní; la seva tasca ha estat realment lloable en la promoció i recuperació de la cultura popular barcelonina. Ha estat clau en projectes com la recuperació del seguici popular o la creació del Toc d'Inici de les festes de la Mercè. A més, gràcies al seu esforç i perseverança, es va fer realitat la Casa dels Entremesos, inaugurada el 2010, un centre de difusió de la cultura popular i hotel d'entitats llargament reivindicat per les colles de Ciutat Vella durant més de vint anys.

2. Actualment sou part de l'Associació de Festes de la Plaça Nova de la qual en Xavier Cordoní n'és membre fundador. Hi ha alguna raó per la qual vau triar aquesta colla gegantera?

No puc dir que jo triés la colla, sinó que, d'alguna manera, va ser ella que em va venir a picar a la porta i em va fer fer el pas a entrar a formar part del món de la cultura popular. Des de ben petit he sentit una gran fascinació pels gegants, i els de la Plaça Nova sempre van ser uns dels meus referents.

El que realment em va portar a formar part de la colla va ser un llibre que em van regalar els meus pares quan vaig fer tretze anys, escrit pel Xavier Cordoní i amb una dedicatòria d'ell, en la qual em convidava a sumar-me a la colla. Aquella invitació em va arribar molt endins. Va ser com si em parlessin directament.

3. En aquest treball es tradueixen uns capítols d'un dels llibres d'en Xavier Cordoní. Considereu que aquests han contribuït a la difusió de la cultura popular catalana? Considereu que tenen un valor pedagògic?

Sens dubte, els llibres d'en Xavier Cordoní han contribuït de manera important a la difusió de la cultura popular catalana. Han estat utilitzats com a referents per molts experts i estudiosos del tema, i això demostra el seu valor i rigor. A més, tenen un alt valor pedagògic, ja que apropen les tradicions a tota mena de públics d'una manera accessible i alhora molt documentada.

4. Al llarg dels anys s'han anat publicant diferents llibres sobre la cultura popular, ja sigui sobre gegants, castells, danses o diferents actes d'alguna festa en particular. Creieu que contribueixen a una difusió activa de la cultura, o bé s'acaben quedant en un àmbit molt local o erudit? Connecten amb el públic més jove o el visitant ocasional de les festes?

Sí, crec que aquests llibres contribueixen a la difusió de la cultura popular, però majoritàriament arriben a les persones que ja estan vinculades a aquest món. Malauradament, moltes d'aquestes publicacions són d'abast local i sovint les editen les mateixes entitats o petites editorials, cosa que fa que tinguin poca presència al gran mercat. Això dificulta que arribin al públic més jove o als visitants ocasionals de les festes i, per tant, la seva capacitat de difusió, tot i ser important, és limitada.

5. Com ja hem esmentat, aquest treball té com a objectiu la traducció de diversos capítols del llibre *4 1/4, 425 anys de les Festes de Sant Roc a Barcelona. De vot de ciutat a festa popular de la plaça Nova*. Però el tema central és la traducció dels referents culturals catalans a la llengua anglesa. Amb el turisme actual, creieu que es podria fer una difusió més internacional de la cultura popular catalana a través de la traducció? Sigui traducció de llibres, articles o els mateixos programes de les festes? Fins i tot la traducció de *posts* a les xarxes socials?

Sí, crec que la traducció pot ajudar a fer una difusió més internacional de la cultura popular catalana, sobretot pensant en el turisme que rep Barcelona. Traduir llibres, articles, programes de festes o fins i tot publicacions a les xarxes pot fer que els visitants entenguin millor què estan veient i quin valor tenen aquestes tradicions.

Ara bé, també ho veig amb una certa reserva. Obrir tant aquestes festes al món pot acabar portant a una massificació i, en part, a una pèrdua d'identitat. Són celebracions molt lligades al barri i a la gent que hi participa, i això s'hauria de preservar. Per tant, sí a la traducció i la difusió, però sempre amb seny i posant al davant el respecte per l'essència de la festa.

6. Dins de l'àmbit de la traducció existeixen diferents temes que han generat un discurs de diversos autors i les seves possibles solucions. En específic dels referents culturals, és a dir, termes com *gegants*, *castells*, *trabucaires*, *sardanes*, *esbarts*, entre altres. Des del vostre punt de vista, quins creieu que són els riscos o reptes a l'hora de fer aquestes traduccions, tenint com a objectiu no perdre el significat cultural original? I algunes solucions possibles?

Un dels principals reptes a l'hora de traduir referents culturals com gegants, castells, trabucaires, sardanes o esbarts és que són elements molt arrelats a la nostra cultura i sovint no tenen un equivalent directe en altres llengües o cultures. El risc més gran és que, en intentar fer-los entenedors per a un públic estranger, es banalitzin o es tradueixin de manera massa genèrica, perdent el significat, el context o la càrrega simbòlica que tenen aquí.

Una possible solució seria mantenir els noms originals en català i afegir-hi una breu explicació contextual en la llengua de destí. Això ajuda a preservar l'autenticitat del terme i alhora facilita la comprensió. També crec que és important adaptar el grau d'explicació segons el tipus de públic: no és el mateix traduir per a un especialista en cultura popular que per a un visitant que s'acosta per primer cop a una festa. En aquest sentit, la claredat, el respecte i la sensibilitat cultural haurien d'estar sempre al centre de qualsevol traducció.